

ПЛАН РУРАЛНОГ РАЗВОЈА НИШАВСКОГ ОКРУГА

2012-2021

Преамбула

Пројекат „МСП-ИПА 2007 – Добра локална управа, планирање и обнављање услуга“ финансира Европска Унија, а спроводи конзорцијум који предводи ГИЗ Интернационал Сервицес. Реализација пројекта је започела у јануару 2010 и завршиће се у јануару 2013.

Пројекат представља део дугогодишње помоћи и подршке фонда бесповратне помоћи за развој општина и градова у Србији.

Свеобухватан циљ пројекта је: „Да допринесе бољој управи и економском развоју у Србији кроз подршку великом низу аспеката децентрализације одговорности и надлежности са централног на локални ниво.“

Специфични циљеви програма су:

- Унапредити капацитете за добру управу и општинско управљање на локалном нивоу,
- Унапредити локалне услуге грађанима и повећати локални економски развој,
- Ојачати Сталну конференцију градова и општина и
- Повећати сарадњу између централних и локалних власти

Пројекат обухвата четири компоненте:

- Општинско планирање
- Општинске финансије
- Административну ефикасност
- Управљање фондом бесповратне помоћи-

У оквиру компоненте 1., Општинско планирање, Управа за пољопривреду и развој села Града Ниша је 2010. године конкурисала за израду Регионалног плана руралног развоја.

Након прихватања апликације од стране МСП-ИПА 2007 Програма, потписан је Меморандум о сарадњи.

Решењем Градоначелника, од 21.01.2011. године, град Ниш је започео процес израде Плана руралног развоја за Нишавски округ. Носилац активности испред града Ниша је Управа за пољопривреду и развој села.

Партнери града Ниша на пројекту су општине: Алексинац, Дољевац, Гаџин Хан, Сврљиг, Меровина, Ражањ и Сокобања. Све партнерске општине су одлукама општинских већа именовале координаторе испред својих општина.

Пројектни тим

Листа скраћеница

ВСИ – Ветеринарско-специјалистички институт, Ниш

ЗЗ – Земљорадничка задруга

ИПА – Инструмент предприступне помоћи

ЈП – Јавно предузеће

ЈКП – Јавно комунално предузеће

ЛЕР – Локални економски развој

ЛС НО – Локалне самоуправе Нишавског округа

МСП – *Municipal Support Program* -Програм подршке општинама

МТПВШ – Министарство трговине, пољопривреде, водопривреде и шумарства Републике Србије

НВО – Невладина организација

ПД – Привредно друштво

ПСС – Пољопривредно стручна служба

РГЗ – Републички геодетски завод

РПК – Регионална привредна комора

РС – Република Србија

РСД – Динар

СГ – Службени гласник

ТО – Туристичка организација

ТОН – Туристичка организација града Ниша

УПРС – Управа за пољопривреду и развој села града Ниша

ЦВВ – Центар за виноградарство и винарство, Ниш

ШГ – Шумско газдинство

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Одлука скупштине града Ниша о усвајању Плана руралног развоја

Поздравна реч градоначелника Града Ниша

" Живимо у изазовним временима у којима је тешко предвидети будућа догађања али то не сме да нас спречава да покушамо да што тачније сагледамо нашу будућност и да наше планове уклопимо у стратегије које доносе земље и заједнице на чија смо тржишта орјентисани.

Сведоци смо да се данас свет суочава са неколико историјских, може се слободно рећи цивилизацијских изазова, као што су климатске промене, смањење резерви фосилних горива, криза финансијског сектора, што све заједно, отежава прављење развојних планова у једној земљи и економији која осим ових глобалних, има и своје значајне транзиционе проблеме.

Историја показује да њеним током управљају народи, појединци и групе који имају јасне визије и енергију да их остваре. Са том мишљу, стручњаци разних профила са подручја Нишавског округа, предвођени експертским тимом Пројекта „МСП-ИПА 2007" предузели су низ активности да дефинишу те визије и пронађу начине за њихово остваривање.

Пољопривреда Србије и њене руралне средине, посебно централне и јужне Србије, има специфичне проблеме који су нераскидиво везани за проблем тешких негативних демографских трендова. Много је узрока који су довели до тога и овај план покушава да их дефинише али и да предложи квалитетна могућа решења за њих.

Полазна основа свих наших размишљања је најискреније и најдубље уверење да Србија и њена привреда, па у оквиру ње и пољопривреда и руралне средине у којима се она одвија, без обзира на све проблеме, имају изванредне развојне могућности. Наша привреда и тржиште се отварају према свету, а истовремено се и светска тржишта отварају за нашу привреду. То је велика шанса за оне произвођаче и прерађиваче који су схватили суштину пословања са светом.

Приступ развојним проблемима се мора значајно променити и прилагодити савременим трендовима у свету. У том смислу, кључна реч руралног развоја која је дала успешне резултате у Европи и широм света је МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТ.

Привреда и у оквиру ње посебно пољопривреда, имају ту мултифункционалну димензију у којој није довољно само доћи до производа. То јесте примарни задатак и приоритет свих нас - да дођемо до квалитетних и конкурентних производа који ће се успешно продавати на домаћем али и на тржиштима других земаља.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Пољопривредном производњом се баве људи који имају и своје мале, људске потребе које се често занемарују, тако да је данашњи квалитет живота на селу често значајно лошији него у градским срединама. Будући да овај проблем представља главни разлог напуштања села, квалитетна комунална решења се намећу као један од приоритета будућег руралног развоја за наше пољопривреднике и њихову децу. Ако желимо да сачувамо наша села и производњу у њима, живот на селу мора постати лепши и атрактивнији него живот у граду.

У уређеним селима мора да се обезбеди могућност запошљавања читавих породица, као и свих оних који воле живот у сеоским срединама али немају афинитет за бављење пољопривредном производњом. Диверсификација привредних активности на селу је зато трећи приоритет, а међу њима - због лепоте сеоских предела, сеоски туризам има доминантно место. Нишавски округ је пребогат природним лепотама због чега активности на маркетиншком представљању и инфраструктурном опремању села представљају значајан сегмент наших приоритета.

И коначно, ове активности неће имати смисла ако се истовремено не обезбеде и механизми за очување природних ресурса. Сведоци смо да се ови ресурси и квантитативно и квалитативно не користе правилно и да је производним активностима често животу угрожена природна средина руралног подручја. Заједничка обавеза свих је да природну средину не користимо само за наше потребе, већ да је неоштећену - чак обогачену и оплемењену оставимо будућим генерацијама.

Све наведено садржи овај значајни документ који дефинише нашу визију, стремљења и наше активности које треба да доведу до тога да 2022. годину дочекамо у једном уређеном, озелењеном крају пуном шума и туристичких излетишта, крају у којем ће се јести најздравија могућа храна и у коме ће српски језик бити само један од многих који ће се говорити захваљујући свакодневној посети бројних туриста и наших пословних партнера."

Градоначелник Града Ниша

Проф. др Зоран Перишић

Садржај

Преамбула	1
Листа скраћеница	2
Одлука скупштине града Ниша о усвајању Плана руралног развоја	3
Поздравна реч градоначелника	4
Методологија	7
1. Општа информација	9
1.1. Регион	9
1.2. Пољопривреда – најважнији параметри	13
1.3. Локалне самоуправе	15
1.2.1. Алексинац	15
1.2.2. Ниш	16
1.2.3. Ражањ	17
1.2.4. Меровина	19
1.2.5. Сокобања	20
1.2.6. Сврљиг	21
1.2.7. Гаџин Хан	22
1.2.8. Дољевац	24
2. Мониторинг система и индикатори	25
2.1. Индикатори животне средине	25
2.2. Индикатори квалитета живота	30
2.3. Економски индикатори	35
3. Индикатори пољопривреде и руралног развоја	41
4. Анализа тренутног стања	43
5. Стратешки документ	44
5.1. Визија	44
5.2. Приоритети и циљеви	44
5.3. Приоритети руралног развоја	47
6. Акциони план	54
7. Систем менаџмента и мониторинга	91
Анекс 1 Листа чланова координационог тима	94

Методологија

Методологија за израду Плана руралног развоја Нишавског округа је настала као резултат активности пројекта МСП-ИПА 2007. Представља разраду методологије која је примењена код израде стратегија одрживог развоја, а која је развијена током пројекта Exchange 2 – Заједничка подршка локалним самоуправама. Циљ примењене методологије је методолошка стандардизација процеса стратешког планирања.

План руралног развоја Нишавског округа (у даљем тексту План) је секторски стратешки план развоја који треба да пружи смернице и подстицаје за будући рурални развој Нишавског округа и општине Сокобања. Временски оквир за имплементацију Плана је 2012 - 2021. година, односно 10 година.

План се односи на одрживи развој живота, рада и функционисања у руралним областима Нишавског округа и општине Сокобања (у даљем тексту се означава као регион). Одрживост подразумева коришћење природних ресурса у мери која дозвољава да се ти ресурси природно обнове.

Шире гледано, План се наслања на оквирни план „Миленијумских развојних циљева“ УН, као и на Националну Стратегију одрживог развоја Републике Србије. У секторском делу, План се наслања на ЕУ политику руралног развоја, док је на националном нивоу усклађен са Националним планом развоја пољопривреде и Стратегијом руралног развоја. План се у потпуности наставља на већ развијене локалне стратегије одрживог развоја, локалне секторске планове као и на урађене регионалне секторске документе.

План се дефинише, усваја и спроводи на регионалном нивоу. У циљевима и активностима, План подразумева регионални приступ решавању одређених проблема. У наведеним циљевима и активностима подразумева се заједнички интерес локалних самоуправа. У појединим акцијама и циљевима, активности се односе на поједине локалне самоуправе или кориснике, међутим имплементацијом ових акција се решавају регионални проблеми.

Процес израде и имплементације Плана се заснива на партиципативном приступу, што подразумева директну укљученост свих заинтересованих страна током трајања целокупног процеса.

У том контексту је на почетку процеса израде Плана, уз подршку Градоначелника Ниша и председника општина Нишавског округа и општине Сокобања, формиран Координациони тим који је координирао процесом израде Плана.

Координациони тим састављен од представника свих локалних самоуправа је у координацији са локалним корисницима у својим срединама анализирао стање (СВОТ), дефинисао визију, приоритете, као и опште и посебне циљеве у оквиру приоритета. Приликом израде акционог плана, прикупљени су подаци и акције од најважнијих регионалних институција и организација.

Координациони тим је у децембру 2011 и јануару 2012. анализирао радну верзију документа, и послао је на увид великом броју корисника. Добијени коментари и сугестије су анализирани, и већи број добијених предлога је уврштен у финалну верзију документа.

План руралног развоја у себи садржи следећа поглавља:

- Општа инфомација о региону
- Општа информација о локалним самоуправама
- Индикатори одрживости
- Индикатори руралног развоја
- Ситуациона анализа приказана кроз CWOT анализу
- Стратешки документ – приоритети, визије, општи и посебни циљеви
- Локални акциони план за период од пет година

Стратегију одобравају Скупштине локалних самоуправа, а потписују је градоначелник и председници општина као политички и законски представници.

На основу акционог плана, склапају се партнерски споразуми за имплементацију појединих циљева и активности између различитих учесника и заинтересованих страна. Партнерске споразуме за имплементацију појединачних циљева и активности одобравају и потписују законски представници одговорни за имплементацију циљева/активности, као и представници заинтересованих страна укључених у реализацију циљева/активности.

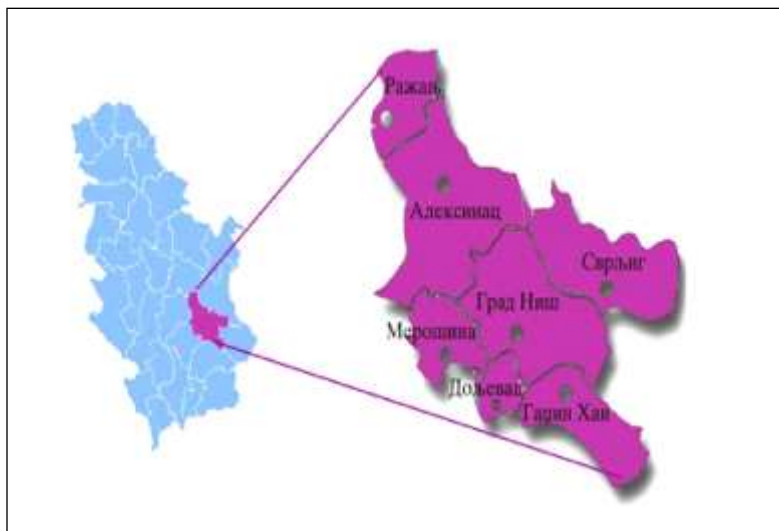
Процес имплементације Стратегије се развија преко система управљања којим ће координисати Град Ниш преко тима за координацију.

Ниво имплементације акционог плана ће се константно пратити путем годишњег циклуса евалуације. За оцену успешности се користе индикатори одрживости и индикатори учинка. Годишњи циклус праћења и евалуације на овај начин омогућава константно ажурирање визија, приоритета, циљева и активности.

1. Општа информација

1.1. Регион (Нишавски округ и Сокобања)

Регион се налази у југоисточном делу Републике Србије. Обухвата територију града Ниша и општине Алексинац, Гаџин Хан, Дољевац, Мерошина, Ражањ, Сокобања и Сврљиг. Простире се на 3.248 км² и по површини је други округ у Републици Србији.

Регион има одличну саобраћајну повезаност, обзиром да кроз регион пролази друмски и железнички коридор 10, који се у Нишавском округу рачва на међународне путеве Е-75 ка Скопљу и Е-80 ка Софији. Посебан

значај за регион представља међународни аеродром Константин Велики у Нишу.

Становништво - Незванични подаци пописа из 2011. године указују да у региону живи 389.385 становника, односно да се број становника незнатно смањио у односу на 2002. годину. По броју становника регион је други округ у Републици Србији. У региону, по истом извору података, има 127.300 домаћинстава.

Регион се одликује високим степеном густине насељености, чему доприноси првенствено град Ниш са густином насељености од 428 становника/км². Уз град Ниш који има око 257.867 становника, једино општина Алексинац има нешто већи број становника (51.462). Све остале општине имају значајно мању густину насељености у односу на просек Републике Србије. Становништво је нешто старије у односу на просек Републике, али је просечна старост у појединим општинама забрињавајућа (преко 45 година). У мањим општинама региона су значајно присутни миграциони процеси.

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
390.690	120	389.385	41,02*	307	302

*Податак се односи само на Нишавски округ; Просечна старост у Сокобањи је 46,19 година

** - Извор података – Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији, први резултати, 2011
Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

У региону има 260.047 радно активних становника, од чега се 94.247 становника води као запослено. У региону је присутна висока стопа незапослености (36,29%).

Рељеф и клима - Рељефна карактеристика региона је велика разуђеност. У региону су присутне плодне равнице и речне котлине, као и изражени планински венци што условљава постојање значајних варијација у умерено континенталној клими.

Земљиште - Пољопривредно земљиште чини 62,78% укупне површине земљишта. Највећи удео у пољопривредном земљишту представљају ораничне површине. Удео обрадивог земљишта је већи у равничарским/низијским крајевима, док су у брдско планинским крајевима доминантне ливадске и пашне површине као и шумски појасеви.

Површина, км	Пољ. површина, ха	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
3.248	203.910	62,78	119.984	16.211	21.359	46.274	91.905,95

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Пољопривредно земљиште се углавном налази у приватном власништву. Део пољопривредног земљишта, посебно у брдским и планинским пределима се не користи.

Топографија терена је условила и специјализацију пољопривредне производње, тако да се у низијским пределима развија ратарско-повртарска производња, у брдским пределима воћарство и виноградарство, док је у брдско-планинским пределима региона доминантна сточарска производња.

Воде – Све воде региона припадају Црноморском сливу. Највеће реке су свакако Јужна Морава и Нишава, као и Моравица и Сврљишки Тимок.

Највеће језеро у региону је Бованско језеро које представља вештачку акумулацију. У региону су од језера присутни и Облачинско и Крајковачко језеро.

Извори термо-минералних вода представљају важан природни ресурс. Регион је познат по Нишкој бањи, док је у фази развоја БањаТопило.

Шуме – Шуме се простиру на 28,29% укупних површина региона. Шуме представљају значајан потенцијал региона, како у смислу експлоатације и прераде дрвета, тако и у циљу развоја лова и очувања стаништабројних биљних и животињских врста. У шумској структури преовлађује буква, мање храст, док су у вишим пределима заступљени четинари. Шуме су углавном изданачке, и лошије експлоатационе структуре.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Ловишта - На територији Нишавског управног округа је регистровано девет ловишта: "Нишава", "Ветерник", "Заплање", "Моравица", "Сува планина", "Сврљишке планине" и "Лесковачко поље" којима газдује Ловачки савез Србије преко својих Ловачких удружења; ловишта „Буковик“, „Обла глава-Озрен девица“ и „Мали Јастребац“ којима газдује ШГ „Ниш“ из Ниша.

Од значаја за ловни туризам у Нишком округу се посебно истиче ловиште „Буковик“, које има 131 хектара ограђеног ловишта у којем се врши узгој дивљачи, пре свега Европског јелена и срндаћа.

Минерална и рудна богатства – Највећа рудна богатства се налазе у општини Алексинац. На територији општине се налазе велика налазишта и резерве угља, битуминозних шкриљаца, шљунка, песка и кречњака. По установљеним резервама, Алексиначка регија представља најзначајнији енергетски ресурс Србије. Од осталих локалитета од већег значаја су налазишта калцита и бентонита у Гаџином Хану, кречњака у Нишу и мермера у Сврљигу.

Путна инфраструктура - Нишавски округ, односно град Ниш, представља место раздвајања друмског и железничког коридора 10 на коридоре Е 75 и Е 80. Уз аутопут се налазе општине Алексинац, Ражањ и Дољевац, као и град Ниш.

У региону је изграђено 1.517 км пута, од чега се 1.314 км налази под савременим коловозом. Магистрални правци се протежу на 72 км, а регионални на 480 км. Дужина локалних путева износи 965 км, од чега се 803 км налази под савременим коловозом.

Железничка пруга Београд-Ниш (ознака 70) се у Нишу рачва на два магистрална и један регионални крак. Регионални правац води у правцу Сврљиг-Зајечар-Пристаниште Прахово (ознака 75), а магистрални у правцу границе са Бугарском (ознака 80) и границе са Македонијом (ознака 90). Од Дољевца се одваја регионални крак за Косово Поље (ознака 85). Значајније железничке станице се налазе у Алексинцу, Дољевцу и Нишу. Општине Ражањ, Гаџин Хан и Меровина немају изграђену железничку инфраструктуру.

Ваздушни саобраћај се одвија преко аеродрома Константин Велики, који се налази четири км од центра Ниша.

Природна богатства–Више о природним богатствима је дато у индикатору – Заштићена природна добра

Економски развој - Према степену развијености само град Ниш се налази у I групи локалних самоуправа, односно припада локалним самоуправама које су изнад просека РС. Општина Сокобања припада II, а општина Алексинац III категорији локалних самоуправа, док све остале општине округа припадају IV групи локалних самоуправа, односно самоуправама чији је степен развијености испод 50% републичког просека. Када се посматра учешће општина у приходу округа, ситуација је следећа: у Нишавском округу нешто мање од 88% прихода округа долази са територије града Ниша, док најмање учешће у приходу округа имају општине Дољевац и Ражањ (0,5% односно 0,2%).

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Привредни субјекти – Највећи број предузетника и предузећа се налази у граду Нишу. Уз Ниш, нешто већи број привредних субјеката је активан у Алексинцу.

Административна јединица	Предузетника	Предузећа
Алексинац	1.052	204
Дољевац	395	84
Гаџин Хан	481	97
Мерошина	252	59
Ниш	7.206	3.166
Ражањ	157	47
Сврљиг	410	110
Сокобања*	554	83
Нишавски округ	9.953	3.767

Извор података- Профил регионса, ОРА Југ, 2011

*Извор податак – Стратегија локалног економског развоја општине Сокобања

Најлошија привредна слика је у општини Ражањ у којој је регистровано свега 157 предузетника и 47 предузећа.

Доминантне делатности привредних друштава су трговина на велико и мало и прерађивачка индустрија.

Највећи број предузећа у региону чине мала предузећа (3.314),односно у региону је присутно свега 116 средњих и 29 великих предузећа.

У примарном сектору у Нишавском округу се налази 91 регистровано предузеће. Највећи број се бави пољопривредом и/или шумарством (66), а мање рударством (25). Пољопривреда је у региону најзаступљенија делатност из примарног сектора.

У секундарном сектору доминира прерађивачка индустрија. У региону има око 3.000 предузећа из секундарног сектора, а сектор запошљава око 18.000 људи. Терцијални сектор је најразвијенији са око 7.000 предузећа и нешто преко 60.000 запослених. У овом сектору је доминантна област трговине на велико и мало.

Туризам –У региону се налазе два позната туристичка центра у Србији, Сокобања и Нишка Бања. У региону је у 2010. години забележен долазак 144.509 туриста, од чега је преко 97% боравило у Нишу и/или Сокобањи. Од 641.258 ноћења, 321.252 ноћења је било у општини Сокобања (50,10% свих ноћења), а око 310.000 у Нишу (48,34%) што указује на слаб туристички потенцијал осталих општина Нишавског округа.

1.2. Пољопривреда – најважнији параметри

Пољопривреду карактеришу нижи просечни приноси у односу на просек Републике Србије.

Воћарство

Природни предуслови за развој воћарства су огромни, и огледају се у чињеници да се чак и са полуинтензивним системима одгоја постижу одлични производни резултати.

Производња воћа (тоне) у поређењу са просеком других округа Србије (просек за период 2007-2009. године)

Округ	Нишавски	Просек региона	Флукуација, %
Вишње	10,507.67	3,673.07	186.07
Јагоде	2,460.67	1,211.06	103.18
Диње и лубенице	15,316.00	9,279.01	65.06
Трешње	1,611.67	992.50	62.38
Ораси	1,321.33	946.13	39.66
Дуња	629.33	518.25	21.43
Крушка	2,622.67	2,408.39	8.90
Кајсија	561.33	656.90	-14.55
Шљива	21,240.00	25,862.21	-17.87
Брескве	1,028.00	1,613.78	-36.30
Купина	690.33	1,289.50	-46.47
Јабука	5,211.00	9,778.40	-46.71
Малине	531.67	3,418.51	-84.45

Воћарска производња у региону је највећим делом екстензивна и намењена потрошњи на газдинству, мада је последње време присутан тренд подизања већих комерцијалних засада воћа.

У последњих неколико година свакако највећи значај има економска/комерцијална производња вишње, првенствено захваљујући високој цени и извозном потенцијалу. Подигнути су и значајни засади кајсије (нпр. на преко 50 ха у Доњем Матејевцу).

У производњи воћа се јављају проблеми у свим деловима ланца вредности, од производње и пољопривредне логистике, до прераде и продаје. Потенцијални проблеми се огледају и у малом броју хладњача и прерадних капацитета, недостатку стандарда квалитета и малом (свега пет) броју регистрованих произвођача садног материјала.

Повртарство

Повртарска производња се развија у плодним речним долинама округа. Под повртарским културама се налази преко 30.000 ха.

Производња поврћа (тоне) у поређењу са просеком других округа Србије (просек за период 2007-2009. године)

Округ	Нишавски	Просек региона	Флукуација, %
Паприка	11,563.33	6,446.86	79.36
Бели лук	1,600.67	901.68	77.52
Лук	8,401.00	5,153.33	63.02
Пасуљ	1,132.00	890.19	27.16
Боранија	610.33	565.79	7.87
Парадајз	6,517.67	6,440.38	1.20
Краставац	2,084.00	2,485.17	-16.14
Шаргарепа	2,032.33	2,483.83	-18.18
Купус	8,052.00	10,303.76	-21.85
Кромпир	24,751.67	32,465.32	-23.76
Грашак	599.33	1,437.60	-58.31

Повртарска производња је на највећем броју газдинстава екстензивна и намењена употреби у оквиру домаћинства. Међутим, у последњих неколико година све је већи број произвођача који се специјализују за производњу поврћа, и примењују савремене технологије у производњи. Код ових произвођача се постижу одлични производни резултати по јединици површине. Један од значајнијих проблема у повртарству је производња на малим земљишним површинама, односно у крајевима у којима се повртарство развија постоји изражен проблем малог и уситњеног поседа.

Постојећи прерадни капацитети су недовољни да прераде вишкове свежег поврћа, што је један од лимитирајућих фактора у даљем развоју повртарства.

Сточарство

Говеда, укупно	Краве и стеоне јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
34.078	26.279	25.721	31.849	484.702

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Упркос богатој традицији и одличним природним предусловима у појединим крајевима региона, сточарска производња у Нишавском округу се одликује малим бројем грла у одгоју и ниским производним резултатима.

У региону је присутан и већи број млекара и кланица, међутим са постојећим бројем грла у одгоју ови прерадни капацитети се сусрећу, између осталог, са проблемом недостатка сировине. Уз то, квалитет сировине (квалитет млека и живе стоке) је у великом броју случајева лош, што прерадне капацитете ставља у тежак положај приликом наступа на тржишту.

1.3. Локалне самоуправе

1.2.1. Алексинац

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
53.222	76	51462	43,18	72	76

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
700	45.197	64,6	31.930	3.475	2.393	7.344	22.132,33

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
9.045	6.638	9.113	5.030	116.874

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Алексинац има око 45.000 ха пољопривредног земљишта. Део уз Мораву представља плодно алувијално земљиште које се сматра најквалитетнијим и најплоднијим у Нишавском округу. Са изузетком око 1.000 ха државног земљишта, пољопривредно земљиште се налази у приватној својини. Села у долини Јужне Мораве се налазе на надморској висини од око 200 м. Преко 20.000 ха се налази под ратарским културама (кукуруз и пшеница), 6.000 ха под поврћем (паприка, парадајз, лук, шаргарепа...) и око 9.000 ха под ливадама и пашњацима.

Алексинац има највећи сточни фонд у Нишавском округу са скоро 10.000 говеда. Воћарска производња је присутна у одређеном броју села као нпр. производња јагоде у Гредетину, Крушју и Радевцу, односно производња шљиве у Љуптену, Кулини и Глоговици. Општина поседује водне ресурсе, али постоје проблеми у дистрибуцији воде.

Воће и поврће се углавном продаје на зеленим пијацама у Алексинцу, Нишу, Београду и Крушевцу. Млеко се предаје оближњим млекарима, а стока се продаје углавном накупцима.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Ван фармске економске активности и рурални туризам нису довољно развијени. Постоји велики број потенцијалних туристичких атракција које нису у довољној мери искоришћене. Ово укључује Манастир Св. Стевана, Бованско језеро и Руску цркву у селу Горњи Адровац.

Кључни циљеви општине су развој сточарства (подједнако производња млека и тов јунади), као и развој воћарства и повртарства.

Основни проблем у развоју пољопривреде представља мали и уситњен индивидуални посед. У ток контексту комасација као и процеси укрупњавања земљишног поседа се сматрају приоритетним.

У општини нема прерадних капацитета који би могли да обезбеде додатну вредност производа.

Инфраструктура, посебно у брдским пределима, није довољно развијена што представља значајан проблем у целокупном социо-економском развоју општине.

1.2.2. Ниш

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
255.479	428	257.867	41,02	71	71

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
597	37.869	63,4	21.435	5.188	1.942	9.304	11.759,72

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
3.416	2.862	3.546	3.745	90.620

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Град Ниш се простире на површини од 597 км², што представља око 21% целокупног Нишавског округа. Територија града је испресецана међународним путним и железничким коридорима.

Ниш има око 255.000 становника, што представља око 65% укупног броја становника Нишавског округа. У последњих 50 година се број становника повећао за 230%, док се само у градском центру број становника повећао за 350%. Међутим, у последњој декади се тренд раста броја становника смањило, односно скоро зауставио.

Пољопривредно земљиште представља око 64% укупног земљишта, односно 0,15 ха/становнику. Земљиште је скоро у потпуности у приватном власништву (98%). Око 80% представља обрадиво земљиште, а око 20% су остале категорије земљишта. У структури обрадивог земљишта баште и обрадиво земљиште су заступљени са 58,73%, пашњаци са 20,30%, воћњаци и виногради са 15,98%, поврће са 0,44%... У категорији осталог земљишта доминирају пашњаци (7.503 ха).

Руралноподручје града Ниша се може поделити на четири мање целине: област погодна за ратарство и повртарство, сточарски регион, област погодна за развој агро-туризма и област погодна за развој воћарства.

Област погодна за развој агро-туризма има велике развојне потенцијале захваљујући изузетним природним предиспозицијама за развој. Природни ресурси (Сићево и Јелашничка клисура, планински врхови са падинама погодним за развој ски спортова, места за параглајдинг, мото кросеве, бање) и културно-историјско благо (манастири) стварају претпоставке развоју руралног туризма (агротуризам, рурални туризам, етнотуризам, лов, транзициони туризам итд.).

Ниш има развијену прехранбену индустрију.

Регионалне институције за развој пољопривреде су стационаране у Нишу, попут Агроразвоја, Центра за виноградарство и воћарство, Ветеринарског специјалистичког института, Универзитета, Регионалног задружног савеза, Регионалне привредне коморе итд.

1.2.3. Ражањ

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011 **	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
9.454	33	9.137	48,41	23	23

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
289	17.093	59,10	11.798	1.055	3.347	893	13.448,30

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
4.404	3.108	2.908	2.982	61.623

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Општина Ражањ има око 17.000 ха пољопривредног земљишта, што представља око 60% укупне површине општине. Око 60% се налази у равничарском подручју, а 40% у брдско-планинском региону. Најквалитетније земљиште се налази у долинама Ражањске реке и Јужне Мораве. Свега 2,8% земљишта се налази у државном власништву.

У Ражњу живи око 9.500 становника, од чега око 60% у руралним подручјима општине. Забрињавајући је податак о старосној структури становништва, обзиром да је свега 22% становништва млађе од 25 година.

Ражањ је важан регионални произвођач житарица, са пшеницом, кукурузом и јечмом који се годишње сеју на око 6.800 ха. Најважније повртарске културе су пасуљ, паприка, парадајз, кромпир, бели и црни лук. Јабуре и шљиве се одгајају на око 700 ха. Воћарство је развијеније у брдским пределима општине. Винова лоза се одгаја на око 250 ха. Водни ресурси за квалитетно водоснабдевање постоје, али постоји проблем у дистрибуцији воде.

Сточни фонд у општини се константно смањује у последњих неколико деценија, али се у последње време јављају специјализована домаћинства за производњу меса и млека. Укупни број говеда у општини је око 4.000. Доступност ратарских производа је допринела развијеној свињарској производњи, тако да се у Ражњу одгаја око 13.000 товних грла/година. Овчарска производња је развијенија у брдско-планинским пределима општине. Овчарство се развија у правцу производње меса, и знатно мање млека. Са смањењем броја становника, и старењем села, у брдско-планинским пределима општине, дошло је до смањења сточног фонда у овчарству. У општини се налази једно од већих стада коза које се користе првенствено за производњу млека.

Скоро 13.000 ха се налази под шумама. Јужна Морава која у дужини од 20 км пролази кроз општину је богата рибом. У општини се налазе три комерцијална ловишта: Варница, Велика Река и Буковик. Ловишта су богата дивљим свињама, јеленом и фазанима.

Основни проблем у развоју пољопривреде представља мали и уситњен индивидуални посед. У ток контексту комасација као и процеси укрупњавања земљишног поседа се сматрају приоритетним. Значајан проблем представља депопулација општине, односно смањење броја становника и њихово старење.

Везано са производњом, неопходно је идентификовати тржишта и схватити механизме тржишног наступа на постојећим и потенцијално новим тржиштима. Ово је посебно значајно у воћарској и повртарској производњи. У општини нема довољно складишних простора/хладњака.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Захваљујући обиљу шума, лову, риболову као и предеоним целинама у планинском подручју, општина има значајног потенцијала за развој туризма.

1.2.4. Мерошина

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
13.731	71	13.916	43,76	27	22

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
193	14.618	75,7	10.800	1.914	502	1.402	3.310

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
2.253	1.970	2.812	515	41.529

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Општина Мерошина се простире на површини од 193 км², у западном делу Нишке котлине. Са северне и северо-западне стране затварају је масиви Малог Јастрепча, док је са источне стране омеђена Јужном Моравом. Граничи се са градом Нишом и општинама Алексинац, Прокупље, Житорађа и Дољевац. Кроз општину пролази пут Ниш-Прокупље који спаја општину са коридором 10.

Општина има око 13.731 становника који живе у 27 насеља општине. Припада групи општина са већом густином насељености у Нишавском региону, иако има значајно мању густину насељености у односу на просек Републике Србије. Становништво се претежно бави пољопривредном производњом у оквиру које преовладава производња воћа.

Воћарска и повртарска производња нису интензивне, али је пластеничка производња у порасту, нарочито код производње раног сезонског поврћа. Брежуљкасто-брдски терени који чине основу рељефа у Мерошини су изванредни за развој воћарства. Вишња из Мерошине (Облачинска вишња) је популарна и позната на Европском тржишту, првенствено због свог квалитета. Засади

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

облачинске вишње су формиране на скоро 1.500 ха. Скоро 90% годишње производње вишања се извози. Уз облачинску вишњу, у општини су одгајају шљива, малина, јагода, купина...У општини раде два предузећа која се баве прерадом воћа и поврћа, Меркоп и Милса, као и хладњача Воћар.

Туристички ресурси обухватају Облачинско језеро и падине Јастрепца које су идеалне за лов. Јужна Морава је позната риболовачка атракција.

1.2.5. Сокобања

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
16.763	32	15.981	46,19	25	24

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
525	30.600	58,3	13.110	1.263	5.501	10.726	19.324,63

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
6.171	4.557	1.976	7.957	41.530

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Сокобања је једна од најстаријих, а по мишљењу многих најлепша бања у Србији. Смештена је у котлини између четири планине (Ртањ, Озрен, Буковик и Девица) кроз коју протиче река Моравица. Налази се око 30 км удаљен од коридора 10, 220 км од Београда, 180 км од Софије и 60 км од Ниша и Нишког аеродрома „Константин Велики“.

Сокобања је по броју туриста и ноћења једна од водећих туристичких дестинација у Србији. Према оценама Министарства налази се у категорији дестинација са највише развојних потенцијала, и самим тим се налази у Стратегији развоја туризма Србије као једна од најатрактивнијих туристичких локација у Србији.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Уз већ присутан медицински туризам, Сокобања поседује велике потенцијале за развој спортског, конгресног, рекреационог и руралног туризма. Географске и климатске карактеристике као и културне и историјске знаменитости представљају одличну основу за даљи развој Сокобање.

Општина је у том циљу већ започела са инвестицијама у изградњу путне и друге инфраструктуре неопходне за даљи развој. Такође у изради је мастер план и план детаљне регулације који би заједно требали да доведу до даљег развоја туристичке дестинације и да олакшају прилив будућих инвестиција.

1.2.6. Сврљиг

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
15.344	31	14.224	50,46	39	40

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
498	32.108	64,5	14.827	1.200	5.296	10.785	11.523,63

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
4.950	3.862	2.816	9.605	52.631

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Општина Сврљиг се простире на 497 км². Општина се углавном налази на брдско-планинском терену (70%), мада се мањи део општине налази у долини Сврљишког Тимока. Сврљишка долина је окружена планинама Тресибабом (786 м) и Сврљишким планинама (са највишим врхом, Зелени врх – 1344 м).

Сврљиг се налази на магистралном путу Књажевац-Ниш. Административни центар, насеље Сврљиг, се налази на 25 км од Ниша, тако да је читав општина у великој мери наслоњена и зависна од града Ниша.

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

У општини живи око 17.000 становника. Број становника у општини се константно и значајно смањује. Процена је да се око 250 становника годишње одсели у правцу Ниша или Београда.

Један од значајних проблема општине је слабо развијена путна инфраструктура. Од око 155 км путних праваца у општини, свега око 80 км се налази под асфалтом.

Пољопривредно земљиште се простире на 32.108 ха. Земљиште се највећим делом налази у власништву индивидуалних газдинстава (24.731 ха, односно 77%). Пољопривредно земљиште представљају претежно пашњаци и ливаде. Пашњаци и ливаде су углавном некултивисано земљиште. Постојећа земљишна структура је условила да се у Сврљигу традиционално развија сточарска производња, односно првенствено говедарство и овчарство. Сврљиг је познат по "сврљишкој овци" – аутохтоној врсти која даје једнако добре приносе меса, млека и вуне.

Ратарска производња је мала, и по површинама и по приносима, и пласира се скоро искључиво кроз сточарску производњу (исхрану стоке). Основне повртарске културе у одгоју су кромпир и пасуљ.

Око 17.000 ха се налази под шумама.

У прошлости Сврљиг је био популаран по лову пернате дивљачи (препелице, фазани итд.) међу ловцима из Италије, Немачке, Француске и Шпаније.

Регион је врло популаран код локалних риболоваца, али нуди и бројне могућности за развој руралних и планинских туристичких тура.

Најпознатија туристичка атракције је свакако Преконошка пећина. Преконошка пећина се налази на око 5 км југоисточно од Сврљига. Пећина привлачи научнике и авантуристе због огромног богатства сталактита и сталагмита, подземних река и језера... У њој се налазе палеолитски археолошки налази. Уз ову, свакако најпознатију пећину, у Сврљигу се налазе и Попшичка пећина и пећина Самар.

1.2.7. Гаџин Хан

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
8.726	27	8.357	51,33	34	34

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
325	17.241	53,0	8.738	1.447	2.067	4.962	8.806,06

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
2.536	2.237	1.053	1.390	41.963

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Општина Гаџин Хан се простире на површини од 325 км². Подручје општине има 34 насеља, у којима према подацима пописа становништва 2002. године, живи 10.667 становника. Број становника се у последњих тридесет година интензивно смањује.

Удео радно способног становништва износи око 64%, док је удео пољопривредног становништва у укупном становништву око 45,7%. Значајни проблеми општине су и висока незапосленост, као и значајан проценат неписменог становништва (око 19%).

Најзначајнији ресурс општине је пољопривредно земљиште, које се простире на 17.241 ха. Највећи део пољопривредног земљишта представљају оранице и баште, које представљају 53% укупног пољопривредног земљишта. Значајне пољопривредне површине се налазе под пашњацима који представљају око 20% укупног пољопривредног земљишта. Остале категорије пољопривредног земљишта су значајно мање заступљене (воћањаци и виногради око 10%, ливаде око 10%). Око 84% укупног земљишта се налази у приватном власништву.

Земљишни и климатски услови у Гаџином Хану одговарају одгоју јагодичастог воћа, кукуруза и дувана. Велики удео под пашњачким и ливадским површинама, међутим, условљава развој сточарства, првенствено овчарства.

Шумске површине заузимају 8.806 ха. Преовлађују буква и цер. Око 40% шума се налази у државном власништву, а 60% у индивидуалном. Годишње посечена дрвна маса износи око 1.700 м³.

На подручју општине се налазе значајне резерве минералних сировина, а пре свега руде калцита и бетонита.

Као и у већини општина Нишавског региона, путна инфраструктура је слабо развијена (162 км), а постојећа путна инфраструктура се налази у лошем стању.

1.2.8. Дољевац

Становништво

Становништво, процењен број на дан 30.06.2009.		Незванични подаци пописа, 2011**	Просечна старост	Број насеља	Катастарске општине
Укупно	На 1 км ²				
18.061	149	18.441	43,20	16	16

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

** - Извор података – Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Србији, први резултати, 2011

Површине

Површина, км	Пољ. Површина,	Пољ површина, %	Обрадиво земљиште, ха	Воћањаци и виногради, ха	Ливаде, ха	Пашњаци, ха	Шуме, ха
121	9.184	75,9	7.346	669	311	858	1.601,28

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2010.

Сточарство

Говеда, укупно	Говеда, краве и јунице	Крмаче и супрасне назимице	Овце за приплод	Живина
1.303	1.095	1.497	625	37.932

Извор података – СГ – Општине у Србији, 2008.

Од 12.126 ха укупне површине, пољопривредне површине заузимају око 9.200 ха, односно 75,9%. Структура пољопривредног земљишта се може окарактерисати као одлична, обзиром да се око 7.400 ха налази под ораницама, а додатних 700 ха под воћањацима и виноградима. Свега око 860 ха се налази под пашњацима. Око 98% земљишта се налази у приватном власништву. На површини од око 4.000 ха је извршена комасација, док се на преосталих 2.000 ха очекује комасација.

Добра земљишна структура, уз повољне климатске услове, је допринела да пољопривреда у општини Дољевац представља основну делатност у општини. Пољопривредом се као основном делатношћу бави око 15% домаћинства, док се по проценама око 45% укупног броја становништва бави пољопривредом као основном или додатном делатношћу.

Пољопривредна производња је разноврсна, међутим доминира ратарска производња (кукуруз и пшеница) која се заснива на око 5.700 ха. Уз ратарску производњу, значајно је заступљена повртарска производња. Повртарска производња се заснива на око 1.400 ха.

2. Мониторинг система и индикатори

Индикатори одрживог развоја дефинишу подручје које повезује економију, заштиту животне средине и друштвене делатности. Примарна улога индикатора је да прати и извештава о напредку током процеса имплементације статешког плана.

Индикатори који су коришћени за профилисање региона и које треба користити за годишње праћење и извештавање су одабрани са званичне листе индикатора Националне Стратегије одрживог развоја Републике Србије.

Извештај о одрживости, као крајњи производ анализе тренутног стања, је годишња публикација којом се све заинтересоване стране и грађани информишу о статусу имплементације Плана руралног развоја и регионалним трендовима одрживости. Овај извештај треба радити једном годишње и он обухвата евалуацију доле наведених индикатора

Поменути индикатори су дефинисани заједничким активностима координационог тима. Сет индикатора обухвата две подгрупе:

- индикатори одрживости (који су дати у Националној Стратегији одрживог развоја РС и Миленијумским развојним циљевима, а на крају интегрисани у локалне индикаторе)
- индикатори учинка, за евалуацију ефикасности процеса имплементације Стратегије одрживог развоја

2.1 Индикатори животне средине

Индикатор бр. 1.	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА – ВОДА			
	ИНДИКАТОР: Квалитет површинских вода			
Мерно место	Стварна класа			Захтевана класа
	2007	2008	2009	
Алексинач	IV	III/IV	III	II а
Ниш		III	III	II б
Дољевац	III/IV	IV	III/IV	II б
Печењевце		III/IV	III	II б
Извор података: RHMZ, www.hidromet.gov.rs				
<p>Напомене</p> <p>Оцена квалитета вода се ради на основу важеће законске регулативе: Правилника о опасним материјама у водама Сл. гласник РС бр. 31/82 и 46/91 и Уредбе о класификацији вода Службени лист 6/78</p>				
Коментар				
Све водевог региона припадају сливу реке Јужне Мораве.				
Захтевани квалитет вода на мерним местима је нижи у односу на стварну класу вода. У региону је				

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

захтевана II а и II б класа вода. Воде овог квалитета се у природном стању могу употребљавати за купање, рекреацију грађана, за спортове на води и за гајење разних врста рибе.

При мерењима се међутим бележи III и IV класа вода. Воде III класе се могу употребљавати за наводњавање, а за остале намене је неопходна одговарајућа обрада (код IV класе је неопходна).

Индикатор бр. 2.

ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВОДА

ИНДИКАТОР: Управљање отпадним водама у градским срединама

Управљање отпадним водама у градским срединама	Пречишћавање – Примарно и секундарно	Без пречишћавања
Република Србија, 2007	14,98%	85,02%
Република Србија, 2008	13,78%	86,22%
Република Србија, 2009	15,02%	84,98%
Нишавски округ са Сокобањом, 2007	1,63	98,37%
Нишавски округ са Сокобањом, 2008	4,98	95,02%
Нишавски округ са Сокобањом, 2009	6,11	93,37%

Извор података: Статистички годишњак – Општине у Републици Србији, 2008-2010.

Напомена: Подаци из годишњака не обухватају пречишћавање отпадних вода из индустријских постројења

Коментар

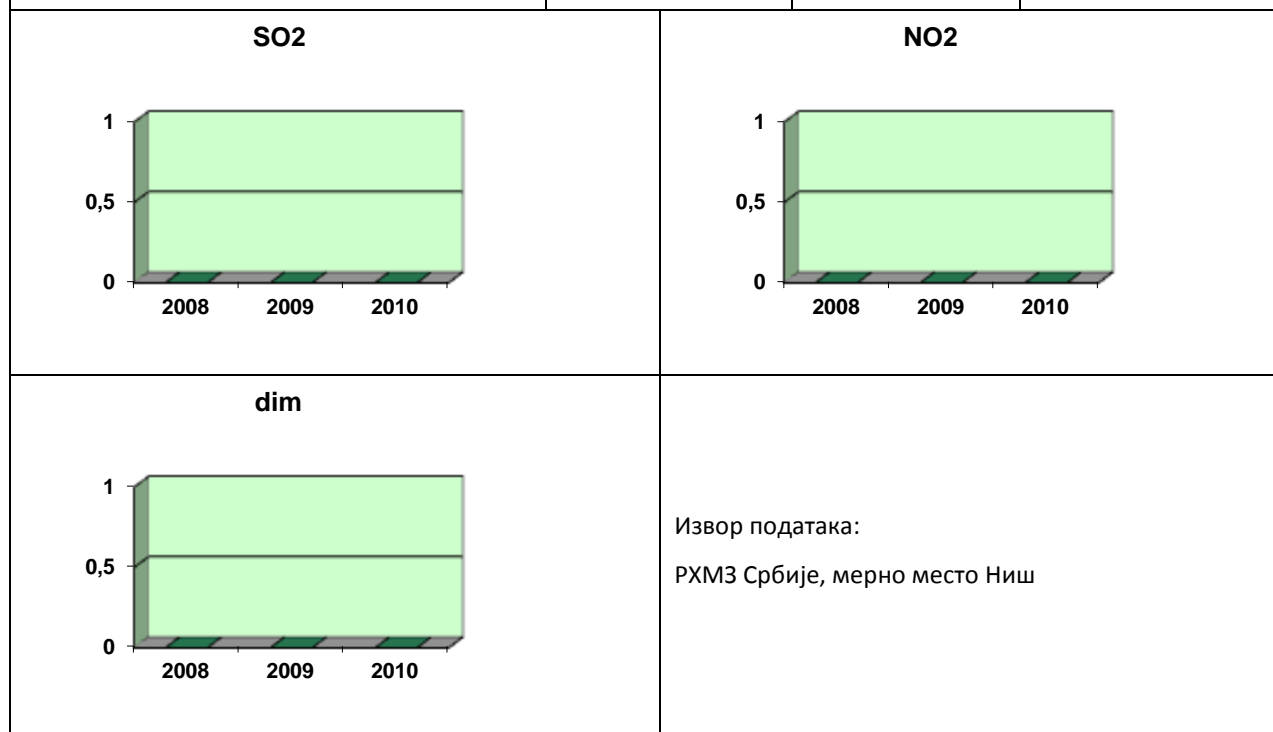
Количина испуштене отпадне воде варира од 15.964 до 18.940 м³/година у Нишавском округу. Око 40.000 домаћинстава у Нишавском региону је прикључено на канализациону мрежу. Званична статистика не бележи примарно и секундарно пречишћавање отпадних вода у Нишавском региону, али подаци не обухватају индустријска постројења.

Пречишћавање отпадних вода се врши једино у Сокобањи, а количина пречишћене отпадне воде варира од 317 м³ до 1.104 м³ на нивоу године.

Индикатор бр. 3	ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА - ВАЗДУХ ИНДИКАТОР: Број дана са лошим квалитетом ваздуха
-----------------	--

Параметар	2008	2009	2010
CO2	-	-	0
NO2	-	-	0
Дим	-	-	0

Коментар

У Нишу се налази једина мерна станица за контролу ваздуха. Контроле нису редовне, међутим резултати мерења указују да у 2010. години није било прекорачења граничне вредности имисије.

Дим се јавља у већој концентрацији током зимских месеци, али не изнад дозвољених граничних вредности.

Максималне измерене вредности на мерном месту су далеко веће од дозвољених што указује да у региону има повремених прекорачења граничне вредности имисије.

Потребно је напоменути да је Сокобања ваздушна и термална бања, погодна између осталог и за лечење болести респираторног тракта попут бронхитиса, бронхијалних астми и сл.

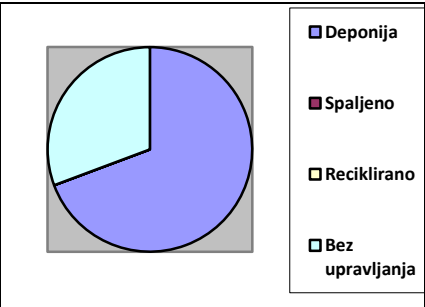

Индикатор бр. 4.	ТЕМА ЖИВОТНА СРЕДИНА: КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА/БИОДИВЕРЗИТЕТ	
ИНДИКАТОР: Заштићене области		
ВРЕДНОСТИ		
Територијална јединица		%
Република Србија	5427 км ²	6,14
Регион	1846ха	0,57
Извор података: Завод за заштиту природе, Регистар заштићених природних добара, 2011		
Коментар:		
<p>У Нишавском региону нема Националних паркова.</p> <p>У општини Сокобања се налази заштићено природно добро Лептерија-Сокоград, које се налази у категорији предела изузетних одлика. Простире се на 405 ха. Уз овај локалитет, у Сокобањи се налази и потез Озренске ливаде који је сврстан у пределе нарочите природне лепоте. Озренске ливаде се простиру на 838 ха.</p> <p>Јелашничка клисура у Нишу је Специјални резерват природе, и простире се на 115,72 ха.</p> <p>Покренут је поступак заштите Суве планине која се простире на територијама Ниша, Гаџиног Хана и Беле Паланке.</p> <p>На територији Нишавског округа се делом налази парк природе Сићевачка клисура која је заштићена на укупној површини од 7.746 ха.</p> <p>Остали простори који се налазе под заштитом државе су:</p> <p>Простори културно-историјских вредности - Таткова земунца, 369,99 ха</p> <p>Споменици природе – Објекти геонаслеђа</p> <ul style="list-style-type: none"> - Церјанска пећина, Ниш, 63,96 ха - Преконошка пећина, Сврљиг, 15,28 ха - Пећина Равна пећ, Сврљиг, 13,03 ха - Понор Пропаст, Сврљиг - Пећина Самар, Сврљиг - Пећина Попшички пештер, Сврљиг, 20,80 ха - Пећински систем, Језава, Сврљиг, 4,40 ха - Водопад Рипаљка, Сокобања, 6,82 ха <p>Интересантан је податак да, упркос бројним природним лепотама и знаменитостима, само град Ниш и општине Сокобања и Сврљиг имају заштићене природне области.</p>		

Индикатор бр. 5		ТЕМА ЖИВОТНА СРЕДИНА – КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА	
		ИНДИКАТОР: Напуштено и загађено земљиште	
		ha	%
Република Србија			
Напуштено земљиште			
Загађено земљиште			
Регион			
Напуштено земљиште			
Загађено земљиште			
Напомена – Званична статистика не води евиденцију о напуштеном и загађеном земљишту			

Индикатор бр. 6.		ТЕМА: ЖИВОТНА СРЕДИНА – ОТПАД		
		ИНДИКАТОР: Отпад по врсти одлагања		
Вредности, 2009. година				
Админ. Јединица	Депонија	Спаљен отпад	Рециклирано.	Процена количине отпада која завршава без икаквог управљања
Република Србија	-	-	-	-
Регион, т	90.325	0	0	40.000
Регион, %	69,30			30,70

- Deponija
- Spaljeno
- Reciklirano
- Bez upravljanja

Извор података: Регионални стратешки план управљања отпадом за Нишавски регион, 2009

Напомене: Достављени подаци о количинама отпада и његовим карактеристикама су стохастички и не могу се користити за инжењерске прорачуне. Главни проблем је недостатак уређаја за вагање, као и недовољно организован пријем отпада на постојећим локацијама и у свим временским условима.

На великом броју сметлишта одлагање отпада се врши без икакве контроле по доносиоцима, врсти, обиму и садржају што наводи да веродостојност података (достављен кроз пописне листе) није искористив и мериторан податак.

Процена је извршена на основу броја камиона који довозе отпад и њихове носивости. Обзиром да камиони превозе отпад различите структуре грешке могу бити значајне.

Коментар:

Организованим сакупљањем отпада је обухваћено око 75% домаћинстава.

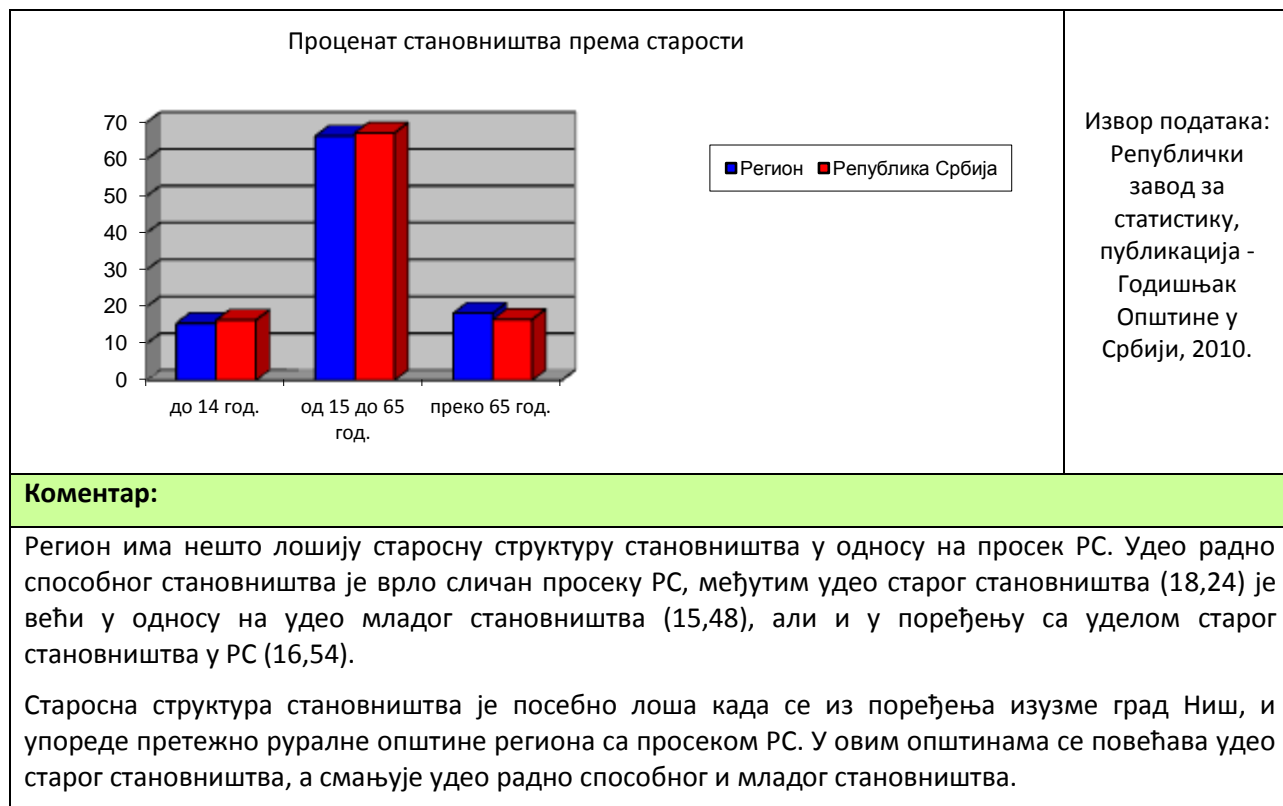
2.2. Индикатори квалитета живота

Индикатор бр. 7.	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА		
	ИНДИКАТОР: Густина насељености		
Опис	Број становника – попис 2002.	Површина у км ²	Густина насељености у 2002. – бр. Становника по 1 км ²
Република Србија	7.498.001	88.361	85
Регион	400.328	3.248	123
<p>Густина насељености (2002)</p> <p style="text-align: center;">Stanovnika/1km2</p> <p style="text-align: center;">■ Регион ■ Република</p>		<p>Регион има значајно већу густину насељености у односу на РС. Највећу густину насељености има град Ниш (428 становника/км²), док све остале општине имају знатно мању густину насељености у односу на просек РС. Најмању густину насељености имају Гаџин Хан, Сврљиг и Ражањ са испод 35 становника/км².</p>	
Извор података: Републички завод за статистику, публикација-Годишњак Општине у Србији, 2010			

Индикатор бр. 8.	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА	
	ИНДИКАТОР: Становништво према старости	
Категорија	Регион	Република Србија
Укупно становништво	400.328	7 498 001
Становништво до 14 година старости	61.985	1 176 770
Становништво од 15 до 65 год. старости	265.321	5 032 805
Становништво преко 65 година старости	73.022	1 240 505
Учешће становништва до 14 година старости (%)	15,48	16.34
Учешће становништва од 15 до 65 година старости (%)	66,27	67.12
Учешће становништва преко 65 година старости (%)	18,24	16.54

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

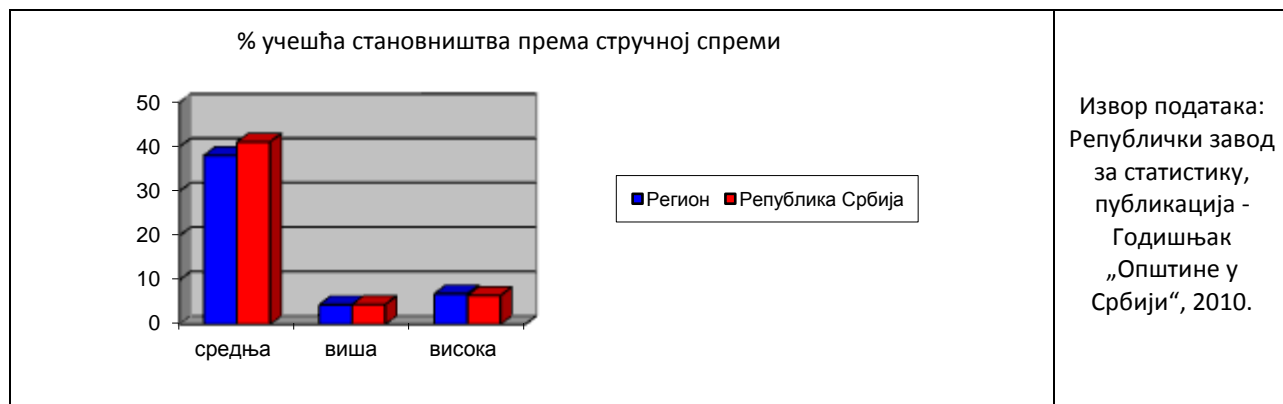

Индикатор бр. 9.	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА	
	ИНДИКАТОР: Удео становника са завршеном средњом, вишом и високом школом	
Категорија	Регион	Република Србија
Укупно радно становништво	341.199	6.321.231
Становништво са средњом школом	129.720	2.596.348
Становништво са вишом школом	15.154	285.056
Становништво са високом школом	23.620	411.944
% становништва са средњом школом	38,02	41,07
% становништва са вишом школом	4,44	4,51
% становништва са високом школом	6,92	6,52

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Коментар:

Структура радно способног становништва је генерално посматрано нешто боља у односу на просек РС. Њу одликује нешто мањи удео радно способног становништва са средњом школом у односу на просек РС, али и већи удео радно способног становништва са високом стручном спремом.

Индикатор бр. 10. ТЕМА: ИНДИКАТОРИ УСЛОВА ЖИВОТА И БЛАГОСТАЊА			
Индикатор: Дужина путева у км по км ²			
Административна јединица	Дужина путева у км	Површина, км ²	Дужина путева у км по км ²
Република Србија	43.344	88.361	0,49
Регион	1.517	3.248	0,47

Јединица	Дужина путева у км по км ²
Република	0,49
Регион	0,47

Регион има сличну дужину путева у км по км² као и РС. Од 1.517 км путева у Нишавском округу, 1.314 км је под савременим коловозом (86,61%).

Магистрални правци се протежу на 72 км, а регионални на 480 км. Дужина локалних путева износи 965 км, од чега се 803 км налази под савременим коловозом.

Најлошију путну структуру имају општине Сврљиг и донекле Дољевац, а најбољу Гаџин Хан.

Путни правци су углавном у лошем стању и не одржавају се редовно.

У региону постоји значајан број атарских и шумских путева.

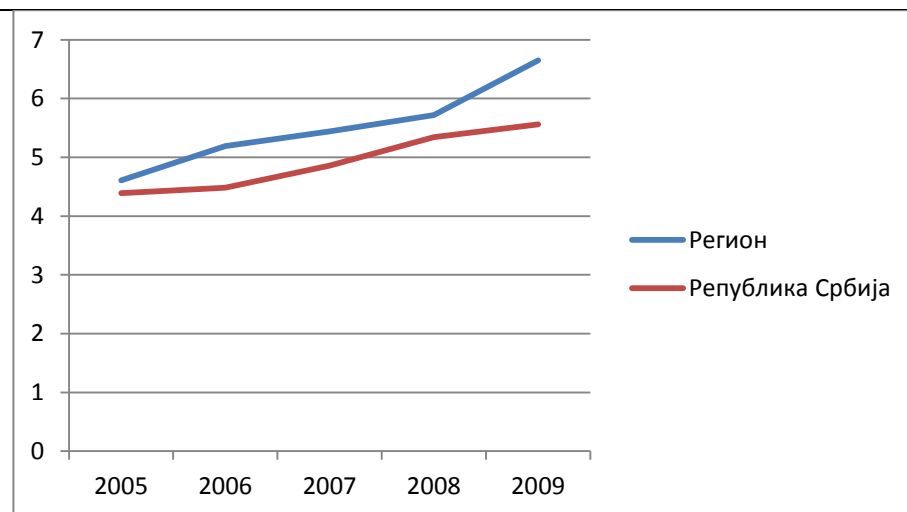
Извор података: Републички завод за статистику, публикација - Годишњак „Општине у Републици Србији“, 2010

Индикатор бр. 11.	ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА ИНДИКАТОР: Учешће корисника социјалне заштите у укупном становништву
--------------------------	---

Година	Укупан број становника		Број корисника социјалне заштите		Остварено учешће (%)	
	РС	Регион	РС	Регион	РС	Регион
2005.	7.498.001	400.328	329.530	18456	4.39	4.61
2006.	7.498.001	400.328	335.746	20.796	4.48	5.19
2007.	7.498.001	400.328	364.750	21.770	4.86	5.44
2008.	7.498.001	400.328	400.388	22.918	5.34	5.72
2009.	7.498.001	400.328	417.335	26.654	5.56	6.65

Напомена – Узет је број становника по попису из 2002. године

Извор података:
Републички завод за статистику, публикација - Годишњак „Општине у Републици Србији“, 2006-2010.

Коментар

Број корисника социјалне заштите у региону се повећава, као и у РС. Удео корисника социјалне заштите у укупном броју становника је константно већи у Нишавском округу у односу на РС.

Највеће повећање броја корисника социјалне заштите се бележи у 2009. години. Општине са најмањим бројем корисника социјалне заштите су Ражањ и Дољевац, док се највећи број корисника социјалне заштите јавља у граду Нишу и општини Алексинац.

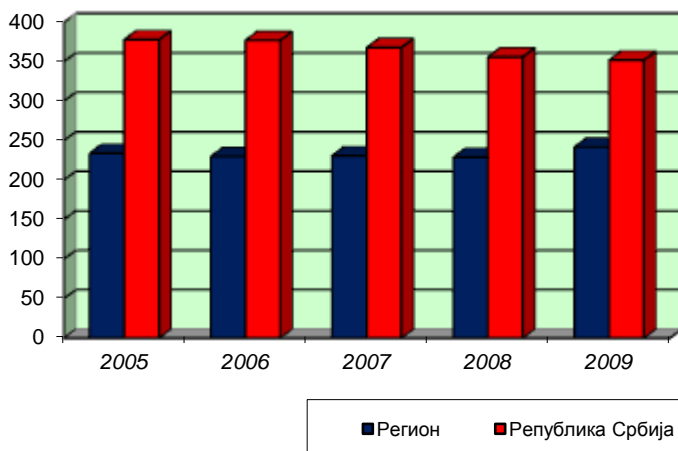
Индикатор бр.12.

ТЕМА: СТАНОВНИШТВО, ОБРАЗОВАЊЕ, КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

ИНДИКАТОР: Број становника на једног лекара

Година	Укупан број становника		Укупан број лекара		Број становника на једног лекара	
	РС	Регион	РС	Регион	РС	Регион
2005	7.498001	400.328	19685	1708	378	234
2006	7.498001	400.328	19644	1736	377	230
2007	7.498001	400.328	20066	1729	368	231
2008	7.498001	400.328	20668	1742	356	229
2009	7.498001	400.328	20825	1653	352	242

Број становника на једног лекара

Извор података: Републички завод за статистику, Публикације - Годишњак Општине у Србији, 2006-2010. године

Коментар

Број становника који долазе на једног лекара се смањивао у периоду 2005-2008. године, али је у 2009. години дошло до повећања индексне вредности.

У посматраном периоду је индексна вредност била повољнија у односу на просек РС.

Највећи број лекара се налази у граду Нишу и општини Сокобања, док у осталим општинама Нишавског региона нема више од 30 лекара по општини. Најмањи број лекара има општина Ражањ, мање од 20.

2.3.Економски индикатори

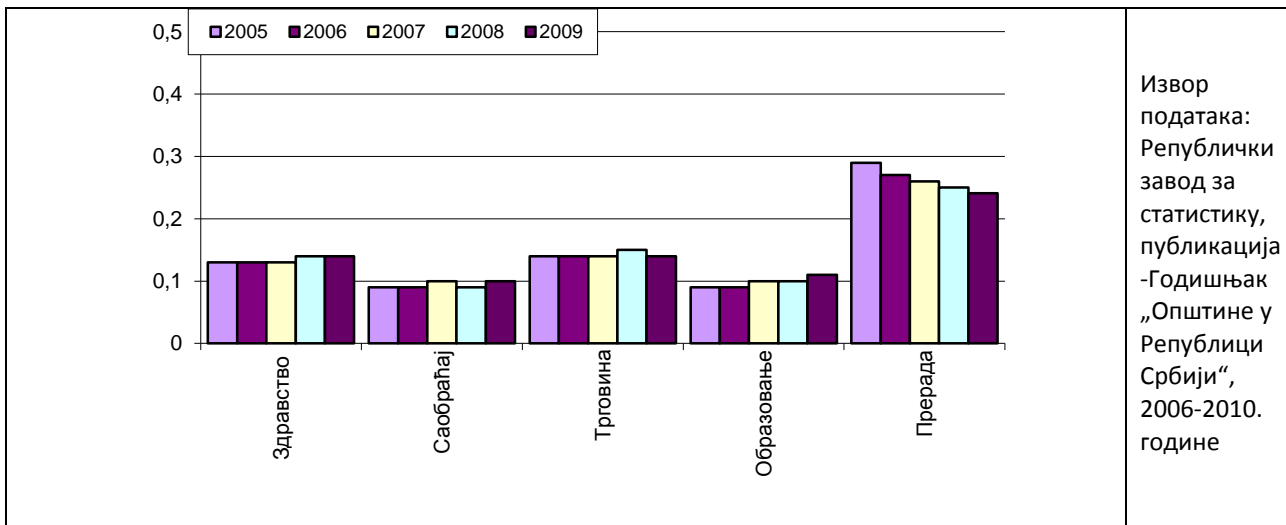
Индикатор бр. 13.	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Степен развијености
Извор података: Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2010. годину (СГ РС, бр. 51/2010)	
Коментар:	
Према степену развијености само град Ниш се налази у I групи локалних самоуправа, односно припада локалним самоуправама које су изнад просека РС. Са изузетком општине Сокобања која припада II, и општине Алексинац која припада III категорији локалних самоуправа, све остале општине региона припадају IV групи локалних самоуправа, односно самоуправама чији је степен развијености испод 50% републичког просека.	

Индикатор бр. 14	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Локацијски коефицијент запошљавања
-------------------------	---

Локацијски коефицијент запошљавања	Здравство и социјални рад		Саобраћај		Трговина на велико и мало		Образовање		Прерађивачка индустрија	
	РС	НО	РС	НО	РС	НО	РС	НО	РС	НО
Година										
2005.	0,1074	0,1295	0,0749	0,0969	0,1323	0,1465	0,0835	0,0926	0,2974	0,2895
2006.	0,1071	0,1314	0,0748	0,0945	0,1344	0,1479	0,0852	0,0967	0,2860	0,2757
2007.	0,1096	0,1352	0,0761	0,0989	0,1369	0,1458	0,0903	0,1013	0,2735	0,2598
2008.	0,1124	0,1381	0,0759	0,0978	0,1396	0,1494	0,0931	0,1042	0,2593	0,2547
2009.	0,1162	0,1428	0,0764	0,1025	0,1382	0,1402	0,0965	0,1114	0,2430	0,2410

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Извор података: Републички завод за статистику, публикација „Општине у Републици Србији“, 2006-2010. године

Коментар:

Локацијски коефицијент запошљавања Нишавског округа је по структури сличан коефицијенту РС. Најважније делатности у РС имају и највећи локацијски коефицијент запошљавања у Нишавском округу.

Доминантна је прерађивачка индустрија коју, међутим, прати тренд смањења вредности коефицијента запошљавања. Другу вредност коефицијента запошљавања има област трговине на велико и мало. Вредност овог коефицијента је релативно стабилна у посматраном периоду.

Локацијски коефицијент запошљавања у Нишавском округу има релативно добру структуру, обзиром да, са изузетком образовања, највеће вредности имају делатности које нису буџетски финансиране.

Индикатор бр. 15.

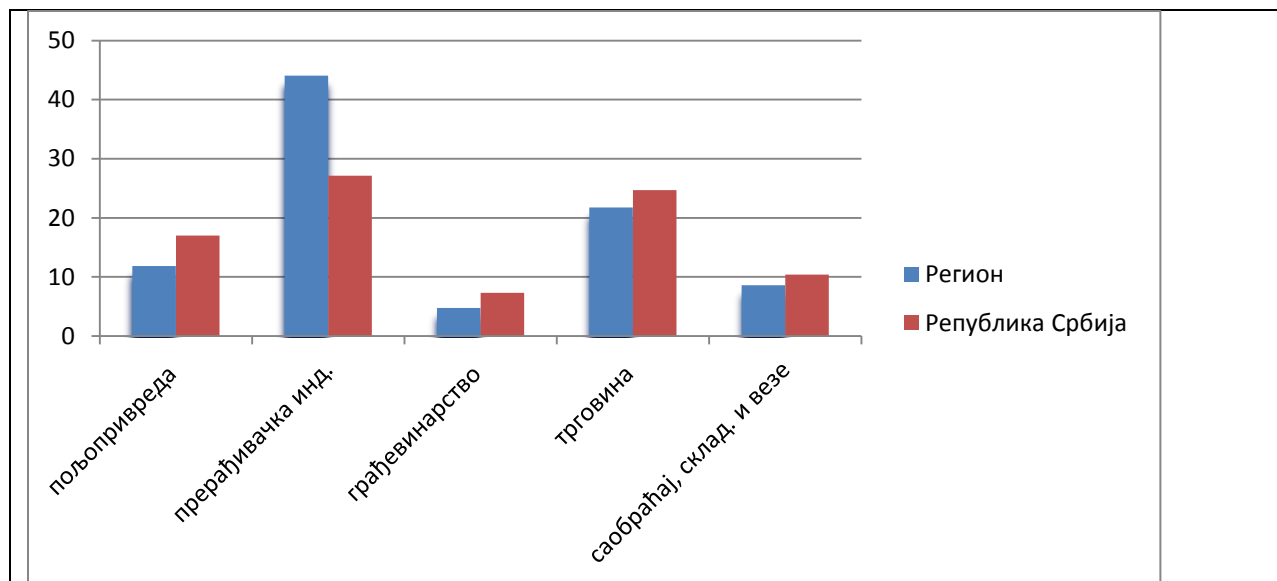
ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

ИНДИКАТОР: Удео најважнијих делатности у структури народног дохотка

	Пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда	Прерађивачка индустрија	Грађевинарство	Трговина на велико и мало	Саобраћај, складиштење и везе
Република Србија	16.98	27.14	7.32	24.69	10.41
Регион	11.84	44.05	4.77	21.74	8.63

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Извор података: Републички завод за статистику, публикација „Годишњак „Општине у Републици Србији“, 2006

Напомена: Званична статистика не приказује структуру народног дохотка по општинама од 2006. године

Коментар

У структури народног дохотка доминантна је прерађивачка индустрија, са уделом од 44,05%. Уз њу значајно су развијени сектор трговине на велико и мало и сектор пољопривреде, водопривреде и шумарства.

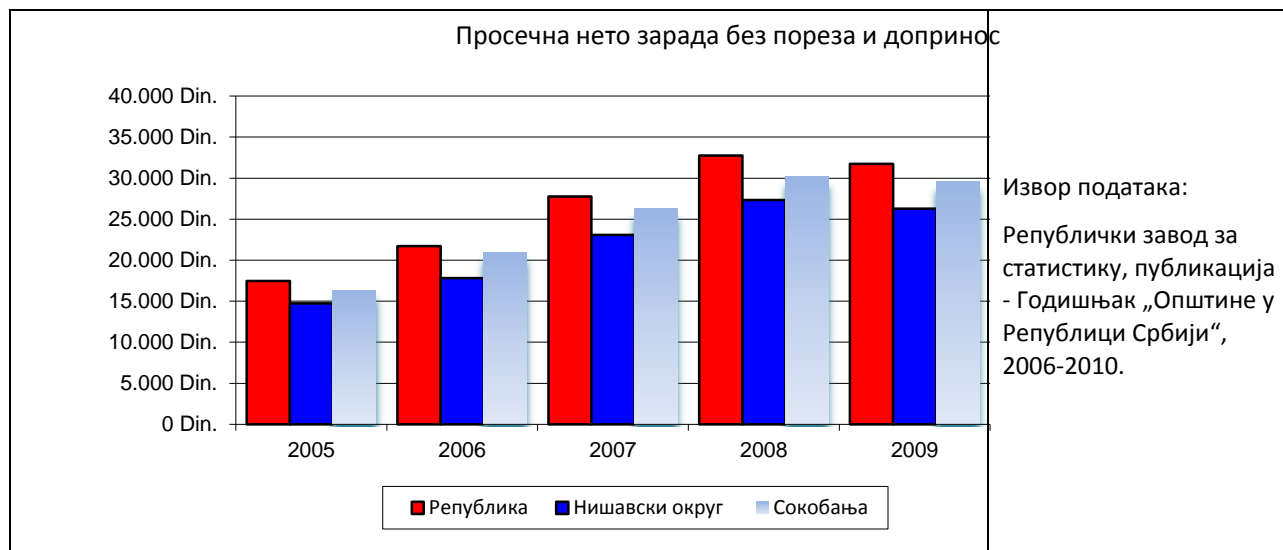
Структура народног дохотка Нишавског региона се значајно разликује од структуре народног дохотка у РС. Удео прерађивачке индустрије је значајно мањи, а удео пољопривреде, водопривреде и шумарства значајно већи у РС у односу на Нишавски округ.

**Индикатор бр. 16. ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ
ИНДИКАТОР: Просечна нето зарада без пореза и доприноса**

Админ. Јединица	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	17.443	21.707	27.759	32.746	31.733
Нишавски округ	14.742	17.828	23.076	27.337	26.269
Општина Сокобања	16.371	20.937	26.313	30.207	29.632

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Напомена – Није могуће приказати податке општине Сокобања заједно са подацима општина Нишавског округа

Коментар

Просечне зараде у Нишавском округу имају исти тренд као и у РС, односно постоји тренд раста у периоду 2005-2008. године, али је у 2009. години забележено значајно смањење.

У периоду 2005-2009. просечна зарада је повећана за 178%, али је још увек просечна зарада у округу нижа у односу на просек РС.

У посматраном периоду најниже зараде се остварују у Сврљигу, а ниске зараде се остварују и у општинама Гаџин Хан, као и у градским општинама Пантелеј и Палилула.

Општина Сокобања се по зарадама налази испред Нишавског региона, али и испод просека РС.

Индикатор бр. 17.

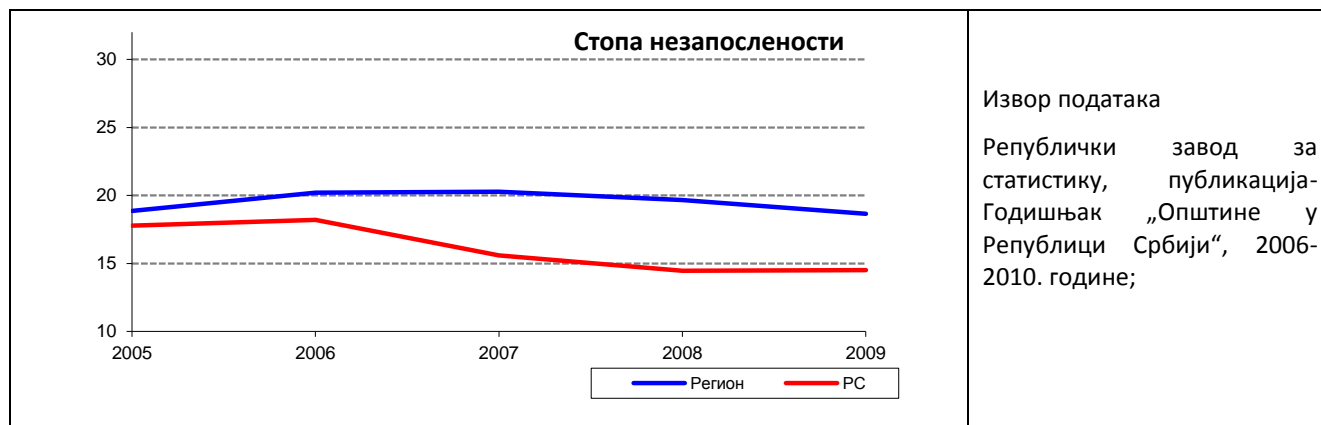
ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

ИНДИКАТОР: Стопа запослености и незапослености

Стопа незапослености	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	17,79	18,20	15,59	14,46	14,51
Регион	18,86	20,20	20,27	19,66	18,64

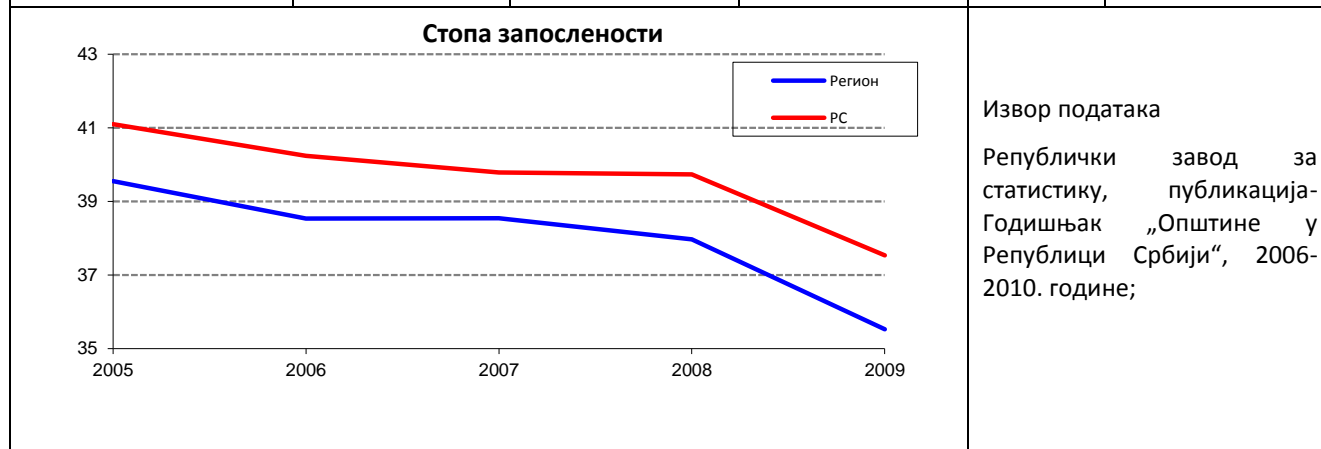
План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Стопа незапослености у РС има тренд пада у периоду 2006-2008. године, да би се у 2009. години вредност овог индекса незнатно повећала. У региону вредност овог индекса има тренд раста од 2005-2007. године, да би се у 2008. и 2009. години стопа незапослености смањивала.

Степен незапослености је током посматраног периода већа у односу на РС.

Стопа запослености	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија	41,10	40,24	39,78	39,73	37,53
Регион	39,55	38,53	38,54	37,97	35,52

Стопа запослености има сличан тренд у РС и Нишавском округу. Највећа стопа запослености се бележи у 2005. години, а након тога стопа запослености има тренд пада. Стопа запослености је нешто виша у РС у односу на Нишавски округ.

Стопа активности	Подаци са пописа становништва, 2002.	Стопа активности је слична у РС и Нишавском региону.
Република Србија	67,12	
Регион	66,27	

Индикатор бр. 18	ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ИНДИКАТОР: Фискални капацитет региона –Остварење изворних прихода (фискалних облика) по глави становника
------------------	--

Приход по глави становника	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Република Србија		17,775	21,739	25,072	22,712
Нишавски округ		14,795	15,658	18,509	17,073

Извор података

Републички завод за статистику, публикација-Годишњак „Општине у Републици Србији“, 2006-2010. године;

Коментар:

Вредност буџетских прихода по становнику, као и у РС, има тренд раста у периоду 2005-2008. године, али се у 2009. години бележи смањење вредности.

Буџетски приходи по становнику су значајно нижи у односу на РС, и ова разлика се повећава.

Све локалне самоуправе имају мању вредност буџетских прихода по становнику, с тим што је та разлика минимална код града Ниша, док све остале локалне самоуправе имају скоро двоструко нижу вредност у односу на РС.

3. Индикатори пољопривреде и руралног развоја

Р.б.	Особина	РС	Регион	Извор података и напомена
1	Површина, км ²	88.361	3.248	СГ Општине у Србији, 2010
2	Удео пољопривредног земљишта у укупној површини, %	65,80	62,78	СГ Општине у Србији, 2010
3	Удео обрадивог земљишта у укупној површини, %	37,35	36,94	СГ Општине у Србији, 2010
4	Пољопривредног земљишта по становнику, ха	0,68	0,50	СГ Општине у Србији, 2010. <i>Напомена - Број становника по попису из 2002.</i>
5	Удео шума у укупној површини, %	22,38	28,29	СГ Општине у Србији, 2010.
6	Удео руралног становништва у укупном становништву	11,16	8,10	СГ Општине у Србији, 2010. – Подаци са пописа урађеног 2002. <i>Напомена – Као рурално становништво је приказано становништво које се бави пољопривредом</i>
7	Удео пољопривреде, водопривреде и шумарства у народном дохотку, %	16,98	11,84	СГ Општине у Србији, 2006 <i>Напомена – Од 2006. године се не приказује структура народног дохотка по општинама</i>
8	Удео запослених у пољопривреди, водопривреди и шумарству	3,22	1,38	СГ Општине у Србији, 2010.
9	% домаћинстава са сигурним приступом води	81,99	47,26	СГ Општине у Србији, 2010.
10	Удео земљишта под ратарским културама (њиве)	22,13	31,91	СГ Општине у Србији, 2010.
11	Принос, кукуруз, кг/ха – ПД и ЗЗ	6.879	5.354	СГ Општине у Србији, 2010. <i>Напомена – Пожељно је</i>

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Принос кукуруза, кг/ха, породична газдинства	5.148	4.086	приказивати индекс кретања приноса на нивоу три до пет година Напомена 2 – У одређеном броју општина нема производње пшенице у оквиру ПД и ЗЗ
12	Принос пшенице, кг/ха – ПД и ЗЗ	4.565	3.584	СГ Општине у Србији, 2010. Напомена – Пожељно је приказивати индекс кретања приноса на нивоу три до пет година
	Принос пшенице, кг/ха – породична газдинства	3.423	3.015	Напомена 2 – У одређеном броју општина нема производње пшенице у оквиру ПД и ЗЗ
13	% наводњаваних површина у односу на укупне пољопривредне површине	-	-	Напомена - Званична статистика не води евиденцију о наводњаваним површинама
14	Број трактора на 100 км ² пољопривредне површине	14,80	11,48	СГ Општине у Србији, 2010 Напомена – Податак из СГ треба узети са резервом
15	Утрошак ђубрива, кг/ха обрадиве површине	-	-	Напомена - Званична статистика не води евиденцију
16	Број грла стоке			РС - СГ Општине у Србији, 2008.
	Говеда	1.087.077	34.078	Напомена – Званична статистика од 2008. године не приказује бројно стање стоке по општинама
	Овце	1.606.156	31.849	
	Свиње	3.831.894	107.018	
	Живина	16.421.755	484.702	Напомена – Пожељно је приказивати индекс кретања броја грла стоке

4. Анализа тренутног стања

С	СНАГЕ	W	СЛАБОСТИ
	<p>Богати пољопривредни ресурси –170.000 ха пољопривредног земљишта</p> <p>Богати водни ресурси</p> <p>Незагађена животна средина</p> <p>Разноликост пејзажа и природних ресурса – речне долине, брдски и планински региони</p> <p>Добар локацијски положај – Коридор 10 и Нишки међународни аеродром</p> <p>Велики урбани центар Ниш</p> <p>Јак регионални индентитет и Римско културно наслеђе</p> <p>Одлични услови за одгој интензивних биљних култура</p> <p>Велики људски потенцијали – велики број фарми које се традиционално баве пољопривредом</p> <p>Постојећи прерадни капацитети, од којих су неки извозно оријентисани</p> <p>Приступност регионалних пољопривредних институција</p> <p>Велики потенцијали за ван фармске економске активности у руралним подручјима попут агротуризма, лова, бања итд.</p>		<p>Присутна је само примарна пољопривредна производња – ниска додатна вредност производа</p> <p>Слаба повезаност произвођача са купцима</p> <p>Мала површина фарми (2-3 ха), са додатно издељеним парцелама</p> <p>Мешовита пољопривредна производња на највећем броју фарми</p> <p>Слаби финансијски потенцијали/капацитети у свим деловима вредносног ланца</p> <p>Низак ниво знања о тржишним механизмима и потенцијалима и самим тржиштима</p> <p>Мали прерадни и складишни капацитети</p> <p>Лоше развијена инфраструктура у руралним подручјима</p> <p>Пољопривредни сервиси нису доступни највећем броју фармера</p> <p>Природни ресурси се не користе или се користе без плана</p> <p>Не постоји контрола свих параметар животне средине у свим деловима Нишавског округа</p>
О	МОГУЋНОСТИ	Т	ПРЕТЊЕ
	<p>Настављена пројекција раста тражње хране на светском тржишту</p> <p>Искористити могућности на локалном и националном тржишту</p> <p>Искористити слободни режим трговине са Русијом и Турском</p> <p>Додатна вредност производима кроз прераду</p> <p>Производња за тзв „Ницхе“ тржишта</p> <p>Развој органске производње</p> <p>Стварање снажног Нишавског регионалног идентитета – бренда</p> <p>Коришћење средстава из пољопривредних предприступних фондова</p> <p>Повољне кредитне линије доступне највећем броју фармера</p> <p>Комасација</p> <p>Регионализација пољопривредне производње заснована на природним предусловима</p> <p>Развој активности заснован на туризму</p> <p>Диверзификација активности у руралним подручјима</p> <p>Развој специфичних пројеката везаних за поједина рурална подручја</p>		<p>Настављен приступ производњи која се не заснива на захтевима тржишта</p> <p>Слаб систем финансијске подршке (субвенције) пољопривредницима</p> <p>Лоши демографски трендови се настављају – депопулација руралних региона, старење, одлазак младих</p> <p>Инфраструктури у руралним подручјима се не придаје значај, нити се издвајају значајна средства у њену изградњу</p> <p>Промене у ЕУ пољопривредној политици</p> <p>Либерализација тржишта пољопривредних производа</p> <p>Брдско-планинским подручјима нису доступна тржишта пољопривредних производа</p> <p>Економска нестабилност</p> <p>Климатске промене</p> <p>Повољна финансијска средства за развој нису доступна</p> <p>Неконтролисано коришћење природних ресурса са потенцијалним утицајем на животну средину</p>

5. Стратешки документ

5.1. Визија

Нишавски округ је међународно препознат регион по изузетним пољопривредним производима и прехранбеној индустрији која спаја профитабилност са акцијама заштите животне средине и која је способна да се брзо адаптира на промене захтева тржишта.

Испуњење визије захтева про активну стратегију, засновану на постепеним, корак по корак, фазама; са имплементацијом дефинисаних акционих планова/пројеката и са развијеним системом мониторинга и евалуације стратешког документа.

Круцијално је да Нишавски округ прихвати сазнања из других руралних региона, од којих су најважнији да је стратегија мост између жеља и реалности и да стратегија представља краткорочни, средњорочни и дугорочни оквир за искоришћавање доступних ресурса и испуњење потреба.

Као такви Нишавски стратешки циљеви су реалистични, засновани на консензусу стејхолдера и дизајнирани да максимизирају социо-економске предности Нишавских пољопривредних региона и ресурса.

5.2. Приоритети и циљеви

Приоритет/визија	Општи циљеви	Посебни циљеви
1. Конкурентна пољопривреда	1.1. Стварање услова за укрупњавање земљишног поседа	Уређење земљишних односа
		Оптимално искоришћавање државног земљишта
	1.2. Специјализација и регионализација у пољопривредној производњи	Опремање пољопривредних газдинстава
		Подизање квалитета пољопривредног земљишта
		Повећање површина под интензивним биљним културама
		Израда рејонизације и виноградарског катастра
		Развој сточарства
	1.3. Развијени и модерно опремљени прерадни и	Техничка подршка постојећим прерадним и складишним капацитетима
		Подизање квалитета пољопривредних

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	складишни капацитети	производа
		Подстицај отварању нових прерадних и складишних капацитета – Подршка инвестицијама
		Подстицај раду извозних прерадних капацитета
		Развој производа заснован на природним вредностима и традицији региона
	1.4. Организационо јачање пољопривредне производње	Јачање удружења, задруга и кластера
		Едукација и информисање пољопривредних произвођача
		Смањење ризика и заштита пољопривредне производње
		Јачање локалних и регионалних институција и организација
		Унапређење пласмана пољопривредних производа
2. Подигнут квалитет живота у руралним срединама	2.1. Развој и реализација регионалних инфраструктурних пројеката у руралним срединама	Регулисање водотокова
		Комунално и инфраструктурно опремање локација
	2.2. Побољшање услова живота у сеоким срединама	Промоција развојних потенцијала и потреба села
		Побољшање живота и ширење непољопривредних економских активности у руралним подручјима
3. Нишавски регион – атрактивна туристичка дестинација	3.1. Израда пројектне документације за туристички атрактивне локације	Израда урбанистичко планских докумената
		Израда студија изводљивости
	3.2. Формирање и промоција јединственог туристичког производа	Интерна и екстерна промоција туристичке понуде
		Ефикасна регионална сарадња
		Јединствена понуда специфичних туристичких производа
		Опремање туристички атрактивних локација
		Изградња и реконструкција на туристичким

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		локацијама
4. Одрживо управљање природним ресурсима	4.1. Ефикасан систем контроле стања животне средине	Параметри квалитета воде, ваздуха, земљишта и буке се налазе у дозвољеним границама
		Решавање проблема отпада – Имплементација регионалног плана управљања отпадом
		Рекултивација деградираног земљишта
	4.2. Квалитетно старање о природним вредностима и ресурсима	Валоризација природно и пејзажно вредних локација
		Унапређење шумског фонда
		Припрема за искоришћавање обновљивих извора енергије

5.3. Приоритети руралног развоја

Приоритет 1. Конкурентна пољопривреда

Општи циљеви	Посебни циљеви	Најважније акције	Ниво важности
1.1. Стварање услова за укрупњавање земљишног поседа	Уређење земљишних односа	Програм комасације	5 Имплементација не зависи од ЛС НО
	Оптимално искоришћавање државног земљишта	Оптимално искоришћавање земљишних површина које су издате у закуп	5
1.2. Специјализација и регионализација у пољопривредној производњи	Опремање пољопривредних газдинстава	Програм развоја и осавремењавања пољопривредних газдинстава	5
	Подизање квалитета пољопривредног земљишта	Програм испитивања и подизања квалитета пољопривредног земљишта	4
	Повећање површина под интензивним биљним културама	Програм подстицаја развоја воћарства и виноградарства Програм подстицаја развоја повртарства	4
	Израда рејонизације и виноградарског катастра	Рејонизација виноградарских подручја Израда виноградарског катастра	4

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Развој сточарства	Програм подстицања обнове и повећања сточног фонда квалитетним приплодним грлима	5
1.3. Развијени и модерно опремљени прерадни и складишни капацитети	Техничка подршка постојећим прерадним и складишним капацитетима	Подизање техничког нивоа производње и прераде воће	3
	Подизање квалитета пољопривредних производа	Субвенционисање анализа пољопривредних производа	3
	Подстицај отварању нових прерадних и складишних капацитета – Подршка инвестицијама	Подстицај отварању хладњача и откупних места за воће и грожђе Подстицај отварању хладњача и сушара за воће, поврће и шумске плодове	3
	Подстицај раду извозних прерадних капацитета	Подизање нивоа познавања домаћег и међународног тржишта и формирање маркетиншких асоцијација	3
	Развој производа заснован на природним вредностима и традицији региона	Програм развоја органске производње Израда вина и ракија од грожђа са заштићеним географским пореклом Програм заштите традиционалних производа	4
1.4. Организационо јачање пољопривредне производње	Јачање удружења и задруга	Подршка раду постојећих удружења, задруга и кластера Формирање асоцијација произвођача и прерађивача воћа	4

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Едукација и информисање пољопривредних произвођача	Програм едукације, обуке, редовног информисања и стручног усавршавања пољопривредних произвођача и стручњака Формирање базе података	4
	Смањење ризика и заштита пољопривредне производње	Подршка раду прогнозно-извештајне службе Подршка раду противградне заштите	4
	Јачање локалних и регионалних институција и организација	Ефикасан рад Фондова за развој пољопривреде Техничко јачање пољопривредно стручно саветодавне службе Подизање квалитета рада и пружених услуга од стране Ветеринарско-специјалистичког института, Ниш Унапређење рада матичних служби Акредитација лабораторије у оквиру Центра за виноградарство и винарство	5
	Унапређење пласмана пољопривредних производа	Формирање зоне унапређеног агро пословања на затвореној пијаци Дуваниште	4

Приоритет 2. Подигнут квалитет живота у руралним срединама

Општи циљеви	Посебни циљеви	Најважније акције	Ниво важности
2.1. Развој и реализација регионалних инфраструктурних пројеката у руралним срединама	Регулисање водотокова	Активности на регулацији водотокова и уређењу сливова реке Нишаве и Јужне Мораве Израда Катастра бујица за нишавски регион	4
	Комунално и инфраструктурно опремање локација	Комунално и инфраструктурно уређење приградских и сеоских средина	5
2.2. Побољшање услова живота у сеоцима срединама	Промоција развојних потенцијала и потреба села	Подршка представљању НО на сајмовима у земљи и иностранству Подршка локалним туристичким манифестацијама и вредностима	4
	Побољшање живота и ширење непољопривредних економских активности у руралним подручјима	Формирање Регионалног Центра за рурални развој	5

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

Приоритет 3 – Нишавски регион – атрактивна туристичка дестинација

Општи циљеви	Посебни циљеви	Најважније акције	Ниво важности
3.1. Израда пројектне документације за туристички атрактивне локације	Израда урбанистичко планских докумената	Израда планова детаљне регулације за подручја са потенцијалом за развој туризма	3
	Израда студија изводљивости	Израда студија изводљивости за туристички атрактивне локације и садржаје	3
3.2. Формирање и промоција јединственог туристичког производа	Интерна и екстерна промоција туристичке понуде	Активности везане за брендирање дестинацијског идентитета	3
	Ефикасна регионална сарадња	Формирање туристичког кластера	4
	Јединствена понуда специфичних туристичких производа	Развој разних облика туризма кроз јединствену понуду природних ресурса и културног наслеђа и развоја тражње за појединим туристичким производима	4
	Опремање туристички атрактивних локација	Опремање, адаптација и унапређење туристичких ресурса	4
	Изградња и реконструкција на туристичким локацијама	Изградња, уређење и реконструкција туристичких локација у руралним срединама	4

Приоритет 4 – Одрживо управљање природним ресурсима

Општи циљеви	Посебни циљеви	Најважније акције	Ниво значаја
4.1. Ефикасан систем контроле стања животне средине	Параметри квалитета воде, ваздуха, земљишта и буке се налазе у дозвољеним границама	Редовна контрола параметара животне средине	3
	Решавање проблема отпада – Имплементација регионалног плана управљања отпадом	Израда планске и техничке документације Прибављање локацијских и других дозвола и регулисање имовинско-правних односа Изградња комуналне инфраструктуре у области управљања отпадом	5
	Рекултивација деградираног земљишта	Санација, ремедијација, затварање и мониторинг над постојећим депонијама	5
4.2. Квалитетно старање о природним вредностима и ресурсима	Валоризација природно и пејзажно вредних локација	Уређење и одржавање објеката природног наслеђа Испитивање објеката природног наслеђа Заштита природно и пејзажно вредних локалитета	4
	Унапређење шумског фонда	Управљање шумама Квалитетно газдовање шумама	4
	Припрема за искоришћавање обновљивих извора енергије	Израда студија изводљивости о могућностима искоришћавања извора обновљиве енергије Испитивања локалитета и потенцијала за које постоје индикације да се могу користити за производњу обновљиве енергије	3

6. Акциони план

Приоритет бр.1. -Конкурентна пољопривреда

Индикатори одрживости – Индикатори пољопривреде и руралног развоја, поглавље 3

Општи циљ бр.1.1.- Стварање услова за укрупњавање земљишног поседа

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
1.1.1.	Уређење земљишних односа	Програм комасације <i>Фаза 1 – Едукација Фаза 2 – Промоција процеса комасације Фаза 3 – Техничко оспособљавање и припрема за процес комасације</i>	ЛС НО МТПВШ	2012–2014	100% вредности пројекта – МТПВШ и ИПА Фондови	Површина комасираног земљишта, ха
		Програм решавања имовинско-правних односа <i>Фаза 1 - Идентификација најважнијих површина са нерешеним имовинско-правним односима</i>	ЛС НО МТПВШ	2012–2014	Вредност пројекта се одређује након идентификације површина у којима је потребно решење имовинско-правних односа Извор средстава – МТПВШ, ИПАРД Фондови	Површина парцела са решеним имовинско правним односима, ха
		Програм добровољног груписања парцела	ЛС НО МТПВШ РГЗ – Служба за катастар	2012–2014	100.000,00 РСД/груписаним парцелама ЛС НО МТПВШ Приватна иницијатива	Површина груписаних парцела, ха

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

1.1.2.	Оптимално искоришћавање државног земљишта	Оптимално искоришћавање земљишних површина које су издате у закуп <i>Израда плана коришћења државног земљишта</i> <i>Повећање површина државног земљишта издатог у закуп</i> <i>Пројекат издавања утринa удружењима пољопривредних произвођала у граду Нишу</i>	ЛС НО	2012–2014	100% - Интерни трошак ЛС НО	Државног земљишта издатог у закуп/укупна површина државног пољопривредног земљишта
Општи циљ бр.1.2 – Специјализација и регионализација у пољопривредној производњи						
Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
1.2.1.	Опремање пољопривредних газдинстава	Програм развоја и осавремењавања пољопривредних газдинстава <i>Подстицаји за изградњу и реконструкцију објеката и помоћних објеката</i> <i>Подстицаји за набавку механизације</i> <i>Подстицаји за набавку опреме</i> <i>Подстицаји за набавку пластеника</i> <i>Подстицаји за набавку система за наводњавање</i>	ЛС НО Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге	2012–2014	11.400.000,00 РСД/година 25% - ЛС НО 25% - Пољопривредни произвођачи 50% - МТПВШ Остали извори финансирања – „Fruit and berries“ Пројекат – помоћ се додељује преко Управе за аграрна плаћања	Број пољопривредних газдинстава који је добио помоћ/година
		Набавка пољопривредне механизације <i>Подршка газдинствима у Нишу, Мeroшини и Сврљигу</i>	НВО ХЕЛП, ЛС НО	2012–2013	13 708 800,00 РСД (134 400,00 € * средњи курс од 102 РСД) – 50% донатор Немачка влада, 50% ЛС НО	Подржано најмање 55 пољопривредних домаћинстава
		Програм кредитирање пољопривредне производње	ЛС НО МТПВШ Пословне банке	2012–2014	8.000.000 РСД/година 25% - 2.000.000 РСД – Град Ниш 25% - 2.000.000 РСД – МТПВШ 50% - 4.000.000 РСД – Пословне банке	Број одобренних кредита/година

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

1.2.2.	Подизање квалитета пољопривредног земљишта	Испитивање квалитета пољопривредног земљишта	ЛС НО Пољопривредно стручна служба/ ПСС	2012–2014	4.500.000,00 РСД/година - Процењена вредност 100% вредности – МТПВШ	Број узорака/година Процењена активност- 3.000 узорака/година
		Програм подизања квалитета пољопривредног земљишта <i>Калцификација земљишта</i> <i>Фосфатизација земљишта</i> <i>Хумизација земљишта</i> <i>Именовање свих копнених подручја које су под утицајем нитрата и успостављање акционог програма мера уклањања нитрата из пољопривреде</i> <i>Успостављање базе података о кретањима потенцијалних узорака/притисака на водене ресурсе из пољопривреде</i>	ЛС НО ПСС МТПВШ научно-истраживачке институције	2012–2014	Калцификација – 20.000,00 РСД/ха -100% МТПВШ Хумизација – 50.000,00 РСД/ха – 100% власници земљишта Фосфатизација – 200.000,00 РСД/ха – 50% власници земљишта, 50% други извори финансирања	Земљишта са подигнутим квалитетом, ха/год Процењена активност – 100 ха
1.2.3.	Повећање површина под интензивним биљним културама	Повећање производње препознатљивог асортимана воћа и грожђа из града Ниша и Нишког округа <i>Испитивање тржишта ради одабира сортимената</i> <i>Обилазак огледних поља ради одабира сортимената</i> <i>Дефинисање микро области</i> <i>Израда плана производње</i> <i>Набавка сертификованог садног материјала</i> <i>Стручна контрола производње</i>	Град Ниш Удружење "Чегар", Ниш научно-истраживачке институције	2012–2014	50% - Град Ниш 50% - Удружење Чегар Остали извори финансирања: МТПВШ, ИПАРД Фондови	Трогодишњи индекс производње воћа и грожђа

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	<p>Програм подстицаја развоју воћарства</p> <p><i>Набавка сертификованог садног материјала у воћарској производњи</i> <i>Подстицај подизању матичњака</i></p>	<p>ЛС НО Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге</p>	<p>2012–2014</p>	<p>1.000.000 - РСД/год – ЛС НО 1.000.000 - РСД/година – приватна иницијатива Остали извори финансирања МТПВШ „Fruit and berries“ пројекат – Средства се додељују преко Агенције за аграрна плаћања</p>	<p>ха новоподигнутих комерцијалних засада ха подигнутих матичњака</p>
	<p>Повећање производње и квалитетно гајење препознативог брендираног асортимана поврћа из Нишавског округа</p> <p><i>Испитивање тржишта ради одабира сортимента</i> <i>Обилазак огледних поља ради одабира сортимента</i> <i>Израда плана производње</i> <i>Набавка семена и расада</i> <i>Производња семена и расада</i> <i>Стручна контрола производње</i></p>	<p>Град Ниш Удружење "Нишки повртар" научно- истраживачке институције</p>	<p>2012–2014</p>	<p>50% - Град Ниш 50% - Удружење Нишки повртар</p> <p>Остали извори финансирања: МТПВШ, ИПАРД Фондови</p>	<p>Трогодишњи индекс производње поврћа</p>
	<p>Пројекат формирања повртарског Центра – Нишка зелена оаза</p> <p><i>Фаза 1 – Израда студије изводљивости</i></p>	<p>Град Ниш Удружење Нишки повртар</p>	<p>2012–2014</p>	<p>Фаза 1 – Израда студије изводљивости - 1.000.000 РСД 50% - Град Ниш 50% - Удружење Нишки повртар Остали извори финансирања: МТПВШ, ИПАРД Фондови</p>	<p>Трогодишњи индекс производње поврћа</p>
	<p>Програм подстицаја развоју повртарства у Нишавском округу</p> <p><i>Набавка семена и расада</i></p>	<p>ЛС НО Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге</p>	<p>2012–2014</p>	<p>1.500.000,00 РСД/година 50% - ЛС НО 50% - Пољопривредни произвођачи</p>	<p>Купљеног и дистрибуираног семена и расада</p>

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Програм подстицаја за гајење лековитог биља	ЛС Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге	2012 - 2015	1.500.000,00 РСД/година 50% - ЛС НО 50% - Пољопривредни произвођачи	Трогодишњи индекс производње лековитог биља
1.2.4.	Израда реонизације и виноградарског катастра	Рејонизација виноградарских подручја Србије	ЦВВ МТПВШ	2012-214	2.100.000 РСД/година Извор финансирања ЦВВ МТПВШ ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	Урађена рејонизација
		Израда виноградарског катастра	ЦВВ МТПВШ	2012-214	6.300.000 РСД/година Извор финансирања ЦВВ МТПВШ ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	Урађен катастар
1.2.5.	Развој сточарства	Програм подстицања обнове и повећања сточног фонда квалитетним приплодним грлима <i>Унапређење расног састава - набавка приплодних грла високог квалитета</i> <i>Подстицаји вештачком осемењавању</i> Креирање заједничке развојне политике млекарског сектора Нишавског округа Подршка активности на повећању добробити животиња (слободни испусти	ЛС НО Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге Ветеринарске станице и амбуланте, "Кластер сирева Југ"	2012-2013	1.875.000 РСД/година – ЛС НО Остали извори финансирања - МТПВШ	Број осемењавања /година Број набављених грла доброг расног квалитета

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		и побољшање услова смештаја и исхране животиња				
		Подстицај развоју овчарства и козарства <i>Набавка приплодних грла основног стада Кредитирање набавке грла у овчарству и козарству</i>	ЛС НО Пољопривредни произвођачи Удружења и задруге, "Кластер сирева Југ"	2012-2014	1.500.000 РСД/година – ЛС НО за набавку приплодних грла основног стада 4.500.000,00 РСД/година – ЛС НО за кредитирање овчарске и козарске производње Остали извори финансирања - МТПВШ	Број набављених грла доброг расног квалитета
		Подршка развоју пчеларства	ЛС НО Удружења пчелара	2012–2014	2.200.000 РСД/година – ЛС НО Остали извори финансирања - МТПВШ	Број кошница/година

Општи циљ бр.1.3. – Развијени и модерно опремљени прерадни и складишни капацитети

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
1.3.1.	Техничка подршка постојећим прерадним и складишним капацитетима	Увођење међународних стандарда за пољопривредна газдинства и задруге, мала и средња предузећа и предузетнике (стандардизација, сертификација, надзор, знак квалитета)	„Fruit and berries“пројекат Приватна иницијатива	2012	7.000.000 РСД – Укупна вредност акције 5.000.000 РСД - „Fruit and berries“пројекат 2.000.000 РСД – Приватна иницијатива	Број пословних ентитета са уведеним стандардима пословања и квалитета
		Подизање техничког нивоа производње и прераде воће	„Fruit and berries“пројекат Приватна иницијатива	2012-2014	100% вредности - „Fruit and berries“пројекат	Број подржаних прерадних капацитета

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Субвенционисање воћарске производње у циљу реконструкције и осавремењавања рада постојећих хладњача	„Fruit and berries“ пројекат МТПВШ Приватна иницијатива	2012-2014	Вредност акције је одређене бројем пријава Извори финансирања МТПВШ „Fruit and berries“ пројекат Приватна иницијатива	Број ентитета који је добио помоћ у области складиштења и прераде воћа
		Усаглашавање прерадних капацитета МСП-а (акценат на млеко и месо) сарегулатива мазаштите животне средине ЕУ	ЛС НО, МТПВШ, МЗЖЖПП, Фонд за заштићивотне средине, НАРР, МЕРР, Кластер сирева ЈУ Г, научно-истраживачке институције	2013-2016	Вредност акције је условљена на о снову доступности постојећих фондова Извори финансирања ЛС НО, МТПВШ, МЗЖЖПП, Фонд за заштићивотне средине, НАРР, МЕРР, Приватна иницијатива	Број пословних ентитета са усаглашеним применама стандарда животне средине ЕУ
		Припремити програм развоја људских капацитета и прехранбеној индустрији	ЛС НО, МТПВШ, МЗЖЖПП, Фонд за заштићивотне средине, НАРР, МЕРР, Кластер сирева ЈУ Г, научно-истраживачке институције	2013-2015	Вредност акције је условљена на о снову доступности постојећих фондова Извори финансирања ЛС НО, МТПВШ, МЗЖЖПП, Фонд за заштићивотне средине, НАРР, МЕРР, Приватна иницијатива	Број пословних ентитета са усаглашеним применама стандарда животне средине ЕУ
1.3.2.	Подизање квалитета пољопривредних производа	Субвенционисање анализа сира за регистрована домаћинства за потребе пијачне продаје	ЛС НО Пољопривредни произвођачи	2012–2014	480.000,00 РСД/година – Град Ниш	Број извршених анализа/година
		Субвенционисање анализе квалитета код ракија и вина	Град Ниш Центар за виноградарство	2012–2014	600.000,00 РСД/година – Град Ниш	Број извршених анализа/година

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Субвенционисање анализа пољопривредних производа на остатке пестицида – 150 извршених анализа/година	ЛС НО Акредитована лабораторија	2012 – 2014	400.000 РСД/година – Град Ниш 180.000 РСД/година – Пољопривредни произвођачи Остали извори финансирања – МТПВШ и пројекти	Број извршених анализа/година
1.3.3.	Подстицај отварању нових прерадних и складишних капацитета – Подршка инвестицијама	Оснивање и изградња регионалне велетржнице на нишком аеродрому са сортирним и прерадним центром и пакерајем <i>Фаза 1 – Израда пројектне документације</i>	Град Ниш	2013–2014	Фаза 1 – Израда пројектне документације – 2.000.000,00 РСД - Град Ниш	Урађена пројектна документација за велетржницу и прерадно-складишни центар
		Подстицај отварању хладњача и откупних места за воће и грожђе	Град Ниш	2012–2014	50% вредности – МТПВШ 25% вредности – Приватна иницијатива 25% вредности – Град Ниш Остали извори финансирања – „Fruit and berries“пројекат	Отворених хладњача и откупних места за воће и грожђе
		Подстицај развоју производње вина и ракије <i>Набавка опреме за производњу вина Набавка опреме за производњу ракије Адаптације подрума</i>	Град Ниш Приватна иницијатива	2012–2014	Извори финансирања: Град Ниш Приватна иницијатива МТПВШ, ИПАРД фондови, Међународни пројекти	Број помогнутих винарија и дестилерија
		Подстицај отварању мини млекара укључујући пакирање и маркетинг	ЛС НО	2012-2014	1.000.000 РСД/година – ЛС НО Остали извори финансирања МТПВШ, приватна иницијатива	Број помогнутих мини млекара
1.3.4.	Подстицај раду извознопрерадних капацитета	Подизање нивоа познавања домаћег и међународног тржишта и формирање маркетиншких асоцијација	Fruit and berries пројекат ,приватна иницијатива	2012-2014	100% вредности – „Fruit and berries“пројекат	Број извршених акција

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

1.3.5.	Развој производа заснован на природним вредностима и традицији региона	Програм развоја органске производње	ЛС НО Пољопривредни произвођачи и удружења	2012–2014	300.000 РСД/год. – ЛС НО МТПВШ – Субвенције за органску производњу Остали извори финансирања – ИПАРД фондови	Органски сертификоване производње у НО, ха
		Очување генетских ресурса у виноградарству	ЦВВ ЛС НО МТПВШ	2012-2014	700.000 РСД/година Извор финансирања ЦВВ , МТПВШ ,ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	Број испитаних сорти, Број обављених анализа и објављених радова
		Израда вина и ракија од грожђа са заштићеним географским пореклом	ЦВВ Приватна иницијатива	2012-2014	4.000.000 РСД/година Извор финансирања МТПВШ Приватна иницијатива	Вина и ракија са заштићеним географским пореклом
		Програм заштите традиционалних производа <i>Израда елабората о заштити производа</i>	ЛС НО Приватна иницијатива	2012–2014	2.000.000 РСД/елаборату Извор финансирања: МТПВШ Приватна иницијатива Међународни пројекти	Урађених елабората за заштиту производа Производа са заштићеним пореклом
		Очување генетских ресурса у сточарству: Праменка – сврљишки сој (сврљишка овца), балканска коза, каракачанска овца, буша, дивља кокош, моравка (свиња), ресавка (свиња)	ЛС НО МТПВШ, МППЗЖЖ, КластерсиреваЈУ Г, научно- истраживачке институције	2012-2015	10.000.000 РСД/година Извор финансирања МТПВШ, МППЗЖЖ, ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	Бр. испитаних сорти, Бр. обављених анализа и објављених радова, заштићене сорте
		Развој производа за заштићеном ознаком порекла (PDO-Protected	ЛС НО ,МТПВШ, МППЗЖЖ,	2013-2015	Извор финансирања МТПВШ, МППЗЖЖ,	број производа са ПДО И ПГИ

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Designation of Origin) и производње за заштићеним географском ознаком (PGI-Protected Geographical Indication)	научно-истраживачке институције		ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	заштитом
		<i>сертификовање и брендирање пољопривредних и шумских производа из заштићених подручја</i>	ЛС НО, ОЦД, Завод за заштиту природе, научно-истраживачке институције	2013-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, МЕРР, ЕУ предприступна средства међународни донатори	Бр.сертификованих и брендираних пољопривредних и шумских производа из заштићених подручја

Општи циљ бр.1.4. - Организационо јачање пољопривредне производње

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
1.4.1.	Јачање удружења и задруга	Регионално повезивање пољопривредних удружења Програм техничког јачања удружења у циљу подизања капацитета за регионалном сарадњом <i>Фаза 1. – Иницијални састанци у циљу дефинисања области у којима је могућа регионална сарадња</i> <i>Фаза 2. – Израда регионалног плана обуке пољопривредних произвођача по производним гранама</i>	ЛС НО Пољопривредна удружења	2012–2014	Извор средстава – ЛС НО и Међународни пројекти	Дефинисан оквир за сарадњу пољоп. удружења Урађен план обуке по производним гранама
		Подршка раду постојећих удружења и задруга	ЛС НО Пољопривредна удружења и задруге	2012–2014	900.000,00 РСД/година – ЛС НО Остали извори финансирања – „Fruit and berries“пројекат, ЛЕДИБ пројекат	Укупан број чланова пољопривредних удружења
		Формирање асоцијација произвођача и прерађивача воћа	„Fruit and berries“пројекат	2012-2014	100% вредности - „Fruit and berries“пројекат	Број формираних асоцијација

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

			ЛС НО			произвођача и прерађивача воћа
1.4.2.	Едукација и информисање пољопривредних произвођача	Програм едукације, обуке, редовног информисања и стручног усавршавања пољопривредних произвођача и стручњака <ul style="list-style-type: none"> - Одласци на сајмове, студијске посете, изложбе, стручне скупове и сл. - Израда и публикување едукативних и информативних материјала - Подршка одржавању стручних манифестација - Обуке и тренинзи 	ЛС НО Пољопривредна удружења Пољопривредни произвођачи	2012–2014	7.250.000 РСД/година – ЛС НО Остали извори финансирања – „Fruit and berries“ пројекат, Други међународни пројекти, ИПАРД средства и МПТВШ	Број организованих одлазака на стручне манифестације Број пољопривредника и пољ. стручњака који су били на манифестацијама Број обука и тренинга Број подржаних манифестација
		Организовање саветодавства у виноградарској производњи и винарству Програми едукације Огледно поље Демо подрум	ЦВВ Град Ниш научно-истраживачке институције	2012-2014	Огледно поље – 6.400.000 РСД/година Демо подрум – 70.000.000 РСД Саветодавство – 500.000 РСД/година Извор финансирања ЦВВ МПТВШ ЛС НО Међународни пројекти ИПАРД средства	Број одржаних едукација Број едукованих произвођача Формирана огледна поља Формиран демо подрум
		Формирање локалних акционих група – ЛАГ-ова Формирање пилот ЛАГ-а у једној општини	ЛС НО, ОЦД Приватна иницијатива научно-истраживачке	2012–2014	100% вредности – ЕЦД финансирани ЛЕАДЕР пројекат Остали извори финансирања – ИПА Фондови	Број општина са формираним и активним ЛАГ-овима

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Дефинисање стакхолдера у ЛАГ-овима по општинама Обука стакхолдера за припрему пројеката и коришћење ИПАРД средстава	институције			
		Подршка истраживањима у пољопривреди	ЛС НО Научно-истраживачке институције	2012–2014	500.000 РСД/година – Град Ниш Остали извори финансирања: Пројекти надлежних министарстава	Број технолошких пројеката који се имплементирају у НО
		Формирање базе података о свим видовима пољопривредне производње	МТПВШ ЛС НО	2012-2014	50.000.000 РСД ЛС НО МТПВШ Међународни пројекти	Формирана база података
1.4.3.	Смањење ризика и заштита пољопривредне производње	Подршка раду противградне заштите	ЛС НО Противградне службе	2012 – 2014	1.450.000 РСД/година – ЛС НО	Брстрелаца/год. Број испалених ракета/год.
		Подршка осигурању пољопривредне производње	ЛС НО Пољопривредни произвођачи Осигуравајућа друштва	2012–2014	40% вредности -250.000 РСД/година – Град Ниш 60% вредности – Пољопривредни произвођачи Остали извори финансирања – МТПВШ	Број пољопривредних домаћинстава са осигураним усевима
		Подршка раду прогнозно-извештајне службе Успостављање система упозоравања на постојање услова за појаву и развој штетних организама Подршка успостављању фитосанитарног система РС	Град Ниш ПСС ЦВВ	2012–2014	1.800.000 РСД/година – Град Ниш Остали извори финансирања – МТПВШ, ИПАРД фондови	Успостављен систем упозоравања на појаву болести Успостављен фитосанитарни систем у складу са прописима РС

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Систематска борба против амброзије <i>Систематскоснимање распрострањености амброзије Мере заштите и уништавање амброзије</i>	ЛС НО ПСС	2012–2014	200.000 РСД/година – Град Ниш	Број извршених акција уништавања амброзије
		Борба против фитоплазме и успостављање ПЦР лабораторије за контролу присутности вируса и фитоплазме	ЛС НО ЦВВ	2012-2014	Извор финансирања ЦВВ МТПВШ Град Ниш Међународни пројекти	Број узетих и анализираних узорака, мониторинг присуства фитоплазме у нишком региону и објављивање резултата
1.4.4.	Јачање локалних и регионалних институција и организација	Техничко јачање пољопривредно стручно саветодавне службе <i>Набавка кола Апарат за мерење соматских ћелија и микроорганизама у млеку</i>	ПСС Надлежно Министарство ЛС НО	2012-2014	3.000.000 РСД Извор финансирања – МТПВШ, ЛС НО, Међународни пројекти	Набављена возила Набављена опрема
		Подизање квалитета рада и пружених услуга од стране Ветеринарско-специјалистичког института, Ниш	ЛС НО МТПВШ ВСИ	2012-2014	Извор финансирања МТПВШ Остала Министарства ЛС НО Град Ниш	
		1. <i>Формирање референтне лабораторије за дијагностуку бруцелозе (опремање лабораторине са куповином ПЦР)</i>	ВСИ МТПВШ	2014	6.000.000,00 РСД	Формирана референтна лабораторија и повећан број испитаних узорака за 30%
		2. <i>Формирање огледног пчелињака</i>	Удружења пчелара ВСИ	2012	300 000,00 РСД	Формиран огледни пчелињак
		3. <i>Изградња-адаптација постојећих просторија и опреме у салу за едукацију</i>	Град Ниш ВСИ	2012-2013	1.500.000,00 РСД	Формирана сала за едукацију

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		4.Формирање и опремање мобилних екипа-саветодаваца за потребе унапређења и развоја сточарске производње на подручју 5 округа	МТПВШ Институт за примену науке у пољопривреди, ВСИ Град Ниш	2014	1.500.000,00 РСД	Формирана и опремљена мобилна екипа саветодаваца
		5. Адаптација зграда Института у складу са увођењем нових стандард у раду ВСИ Ниш	ВСИ	2012	450.000,00 РСД	Зграда је прилагођена стандардима
		Унапређење рада матичних служби <i>Организовање изложби стоке Субвенције раду матичних служби Набавка софтвера за матично књиговодство</i>	ЛС НО Подручна матична служба Основне матичне службе	2012–2014	2.800.000 РСД/година – ЛС НО Остали извор финансирања - МТПВШ	Број организованих изложби стоке Број уматичених грла Набављен софтвер за матично књиговодство
		Акредитација лабораторије у оквиру Центра за виноградарство и винарство	ЦВВ Град Ниш	2012	100% - ЦВВ и Град Ниш	Акредитована лабораторија
		Ефикасан рад Фондова за развој пољопривреде <i>Формирање Фондова за развој пољопривреде у општинама Дољевац, Гаџин Хан, Мeroшина Фондови за развој пољопривреде на оптималан начин помажу развој пољопривреде</i>	ЛС НО	2012-2014	Формирање и рад Фондова за развој пољопривреде – 100% вредности –интерни трошак општина	Све ЛС НО имају основане и функционалне Фондове за развој пољопривреде
1.4.5.	Унапређење пласмана,	Формирање зоне унапређеног агро пословања на затвореној пијаци ДУВАНИШТЕ	Град Ниш ЈК Пијаце, Ниш Удружења Нишки повртар и Чегар	2012–2014	100% - Град Ниш и ЈК Пијаце, Ниш	Формирана зона унапређеног пословања на пијаци Дуваниште
		спровођење анализе тржишта за	ЛС НО,	2012-2014	1.500.000 ЕУ предприступна	дефинисана

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

<p>иновација И маркетинга пољопривредни х производа ихране</p>	<p>пласман пољопривредних производа Нишавског округа</p>	<p>удружења, задруге, кластери, научно- истраживачке институције</p>		<p>средства међународни донатори</p>	<p>потреба и потражња тржишта за производима</p>
	<p>развој и имплементација маркетиншко тржишно оријентисане политике</p>	<p>ЛС НО, удружења, задруге, кластери, научно- истраживачке институције</p>	<p>2012-2014</p>	<p>5.000.000 ЕУ предприступна средства међународни донатори</p>	<p>пораст количине продатих производа</p>
	<p>Улагања на пољу истраживања, развоја и увођењу нових технологија</p>	<p>ЛС НО, удружења, задруге, кластери, научно- истраживачке институције,</p>	<p>2012-2014</p>	<p>5.000.000 ЕУ предприступна средства међународни донатори, МЕРР</p>	<p>број иновација</p>

Приоритет бр.2. –Подигнут квалитет живота у руралним срединама

Индикатори одрживости – Индикатори квалитета живота, поглавље 2.2.

Општи циљ бр.2.1.- Развој и реализација регионалних инфраструктурних пројеката

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
2.1.1.	Регулисање водотокова	Уређење Хумског потока на пролазу кроз Доњи Комрен у дужини 1.500 м	ДВП Ерозија Ниш Град Ниш	2013	60.000.000,00 РСД Град Ниш Надлежно Министарство	Хумски поток је уређен на пролазу кроз Доњи Комрен, 1.500 м
		Израда Плана одбране од поплава за воде 2. реда на територији града Ниша	ДВП "Ерозија" Ниш	2012-2013	3.000.000,00 РСД – Град Ниш	Урађен план одбране од поплава за воде 2. реда
		Израда Катастра бујица за нишавски регион	ДВП "Ерозија" Град Ниш Надлежно Министарство	2013-2015	4.000.000,00 РСД Град Ниш, Надлежно Министарство	Урађен катастар бујица за нишавски регион
		Активности на регулацији водотокова и уређењу сливова реке Нишаве и Јужне Мораве	ДВП „Ерозија“ ЛС НО Надлежна Министарства	2012-2016	Извор финансирања Надлежна Министарства	Регулисано водотокова, км
		Уређење водених токова у Сокобањи <i>Уређење кеја на реци Моравици Уређење Врцаревог потока</i>	ЈКП Напредак Дирекција за урбанизам и изградњу Сокобање	2012–2016	ОУ Сокобања Надлежна Министарства Приступна средства ЕУ	Уређен кеј на реци Моравици Уређен Врцарев поток

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

2.1.2.	<p>Комунално и инфраструктурно опремање локација</p>	<p>Комунално и инфраструктурно уређење приградских и сеоских средина</p> <p><i>Уређење школа, школских игралишта, паркова, цркви и сл.)</i></p> <p><i>Уређење сеоских центара</i></p> <p><i>Реконструкција постојећих и изградња нових објеката водоводне и канализационе мреже и инфраструктуре у сеоским срединама</i></p> <p><i>Развој путне инфраструктуре сеоских насеља</i></p> <p><i>Одржавање локалне путне мреже</i></p> <p><i>Одржавање постојећих и новоизграђених водовода од стране ЈКП</i></p> <p><i>Решавање проблема клизишта</i></p> <p><i>Решавање проблема отпадних вода на сеоском подручју – припрема планске документације</i></p> <p><i>Уређење атарских путева</i></p> <p><i>Уређење и одржавање излетишта</i></p> <p><i>Изградња пијаца, кванташких пијаца и сл. од регионалног значаја</i></p>	<p>ЛС НО</p> <p>Фонд за развој и самофинансирање, Ниш</p>	<p>2012 – 2016</p>	<p>Извори финансирања</p> <p>ЛС НО</p> <p>Надлежна Министарства и фондови</p> <p>Самофинансирање</p> <p>Међународни пројекти</p> <p>Пристапна средства ЕУ</p> <p>Комерцијални кредити</p>	<p>Листа извршених интервенција у приградским и сеоским срединама</p>
		<p>Обезбеђење квалитетне комуналне инфраструктуре – водоводне мреже за водоснабдевање општине Ражањ, Алексинац, Сокобања и Параћин</p> <p>Изградња регионалног водовода са акумулације „Бован“</p>	<p>МТПВШ</p> <p>Општине оснивачи фонда „Бован“</p>	<p>2012-2016</p>	<p>700.000.000 РСД – МТПВШ (Дирекција за воде)</p> <p>НИП</p> <p>Општине оснивачи – Комерцијални кредити</p>	<p>Изграђен је регионални водоситем „Бован“ десет резервоара, четири црпне станице, четири прекидне коморе, магист. цевовод дуж. 49.400 м</p>

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Изградња путног правца Црни Као – Мозгово којим се путно умрежавају општине Ражањ, Алексинац и Сокобања	НО	2012-2016	43.000.000 РСД – Надлежно министарство НИП Општине	Изграђен међуопштински путни правац, 4,6 км
2.1.3.	Израда система наводњавања и одводњавања пољопривредног земљишта	Израда међуопштинске студије и главног пројекта наводњавања и одводњавања пољопривредног земљишта за Ниш, Мерошину, Доњевац и Алексинац	Град Ниш, ОпштинаМерошина, ОпштинаДоњевац, ОпштинаАлексинац, Надлежно Министарство	2013-2014	Извори финансирања ЛС НО Надлежна Министарства и фондови Самофинансирање Међународни пројекти Приступна средства ЕУ Комерцијални кредити	Завршена студија
		Реализација пилот пројекта наводњавања и одводњавања пољопривредног земљишта- Фаза 1	Град Ниш, ОпштинаМерошина, ОпштинаДоњевац, ОпштинаАлексинац, Надлежно Министарство	2013-2015	Извори финансирања ЛС НО Надлежна Министарства и фондови Самофинансирање Међународни пројекти Приступна средства ЕУ Комерцијални кредити	број система у м

Општи циљ бр.2.2 – Побољшање социјалних услова живота у сеоским срединама

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
2.2.1.	Промоција	Подршка представљању НО на	ЛС НО	2012 – 2014	6.700.000,00 РСД - Град Ниш	Број организованих

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	развојних потенцијала и потреба села	сајмовима у земљи и иностранству			Остали извори финансирања – Донатори и спонзори, 15.000.000,00 РСД/година – ЛС НО, надлежна Министарства, Фондови међународних институција, локална пословна заједница	манifestација
		Организација сајма пољопривреде са пратећим манифестацијама у Нишу	ЛС НО	2012 – 2014		Број представљања НО на сајмовима и изложбама
		Подршка локалним туристичким манифестацијама и вредностима <i>Позиционирање локалних манифестација као туристичких дестинација</i>	УПРС ЛС НО ТО ЛС НО РПК канцеларије за ЛЕР, Дирекција за изградњу, Завод за заштиту споменика културе, Завод за урбанизам, Нишки културни центар, Народни музеј	2012 – 2014		Број учесника на организованим манифестацијама Препознате локалне туристичке манифестације и урађена подршка њиховим вредностима
		Развој пројекта – Тржишни информациони систем Набавка опреме Ажурирање вебса www.niskoselo.com	Град Ниш	2012 – 2014		Град Ниш
		Организовање локалних пољопривредних изложби	ЛС НО МТПВШ	2012-2016	ЛС НО МТПВШ Међународни пројекти	Број одржаних изложби
2.2.2.	Побољшање живота и ширење непољопривредних	Подршка успостављању механизма и мера помоћи непољопривредних активности у сеоским срединама	ЛС НО	2012 – 2014	Извори финансирања Међународни пројекти ИПАРД средства уз учешће ЛС	Успостављених непољопривредних активности у

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

економских активности у руралним подручјима				НО	сеоским срединама
	Подршка субвенцијама продајних места за директну продају пољопривредних производа (појединачно или удружења)	ЛС НО	2012 – 2014	Извори финансирања Међународни пројекти ИПАРД средства уз учешће ЛС НО, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF, ЕУ предприступна средства	број продајних места за директну продају
	Подршка субвенцијама улагањима за пружање непољопривредних услуга у руралним подручјима	ЛС НО	2012 – 2014	Извори финансирања Међународни пројекти ИПАРД средства уз учешће ЛС НО, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF, ЕУ предприступна средства	број субвенција за непољопривредне услуге
	Формирање Регионалног Центра за рурални развој и иновације	Град Ниш ЛС НО	2012 – 2014	100% вредности пројекта – Међународни пројекат са ...	Формиран Центар за рурални развој
	План запошљавања жена у руралним подручјима града Ниша	Град Ниш	2012-2014	Извор финансирања Надлежна Министарства Град Ниш Међународни пројекти	Број запослених жена
	Подршка очувању домаћих заната и етно баштине	ЛС НО НВО сектор	2012-2014	Извор финансирања ЛС НО Надлежна Министарства ИПАРД Фондови Међународни пројекти	Број подржаних активности Број реализованих пројеката
	Заштита народне архитектуре, историјских споменика и сакралних објеката	УПРС ЛС НО ТО ЛС НО Дирекција за изградњу, Завод за заштиту споменика	2012-2014	Извор финансирања ЛС НО Надлежна Министарства Фондови међународних институција Приступна средства ЕУ	Број заштићених споменика и објеката

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

			културе, Завод за урбанизам, НКЦ Народни музеј			
		Адаптација старих воденица			10.000.000,00 РСД	Број адаптираних старих воденица
		Уређење Грудоинских воденица у Сокобањи			2.100.000 РСД	Уређене Грудоинске воденица

Приоритет бр.3. –Нишавски регион – атрактивна туристичка дестинација

Индикатори одрживости – Економски индикатори, поглавље 2.3.

Општи циљ бр. 3.1. - Израда пројектне документације за туристички атрактивне локације

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
3.1.1.	Израда урбанистичко-планских докумената	Израда планова детаљне регулације за подручја са потенцијалом за развој туризма <i>Церјанска пећина, Визиторски центар – Каменички Вис, Бања Топило, Аји, приступног пута Ореовац – Вишеград стена, плато Коритник, комплекс Бањица – Сићево, Сува Планина</i>	Управа за пољопривреду и развој села, Град Ниш, КЛЕР, Управа за планирање и узградњу, Завод за урбанизам, Дирекција за изградњу, Регионална	2012-2014	20.000.000,00 РСД - Град Ниш, Остали извори финансирања Потенцијални инвеститори, Фондови међународних институција	Израђене урбанистичко планске документације

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

			привредна комора			
3.1.2.	Израда студија изводљивости	Израда студија изводљивости за: Бојанине воде, гондоле Нишка бања – Коритник, области рекреација и области посебних или специјалних намена (адреналинске стазе, офф-роад и мотокрос стазе, трекинг стазе, логистички центри за праћење овин активности)	Управа за пољопривреду и развој села, Град Ниш, Канцеларија за ЛЕР, Надлежне општине, Туристичка организација, Дирекција за изградњу	2012-2014	10.000.000,00 РСД - Град Ниш Остали извори финансирања Приступни фондови ЕУ, Потенцијални инвеститори	Израђено студија изводљивости

Општи циљ бр.3.2 – Формирање и промоција јединственог туристичког производа

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
3.2.1.	Интерна и екстерна промоција туристичке понуде региона	Активности везане за брендирање дестинацијског идентитета <i>Израда интегрисане базе података, фотографија и филмова</i>	УПРС Универзитет у Нишу, ТОН	2012-2014	10.000.000,00 РСД - град Ниш, надлежна Министарства, фондови међународних институција, локална пословна заједница	Израђен бренд идентитета, Формиране базе
3.2.2.	Ефикасна регионална сарадња	Формирање туристичког кластера <i>организација пословних сусрета туроператера, истраживање регионалних тржишта, програми субвенционисаних путовања, подизање свести о значају</i>	УПРС Универзитет у Нишу, ТОН	2012-2014	10.000.000,00 РСД - град Ниш, надлежна Министарства, фондови међународних институција, локална пословна заједница	Формиран туристички кластер Број реализованих пројеката кроз кластер

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		предузетничког бизниса, организација саветовања и едукација, организација годишњих награда				
3.2.3.	Јединствена понуда специфичних туристичких производа	Развој разних облика туризма кроз јединствену понуду природних ресурса и културног наслеђа и развоја тражње за појединим туристичким производима	УПРС ТОН Регионална привредна комора, канцеларија за ЛЕР ЛС НО	2012 - 2014	10.000.000,00 РСД - град Ниш и ЛС НО, надлежна Министарства, фондови међународних институција, локална пословна заједница	Формирана јединствена понуда
		Мапирање ресурса за развој руралног туризма	ТО ЛС НО	2012-2014	Међународни пројекти Приступна средства ЕУ	Мапирани ресурси за развој руралног туризма
		Стандардизација услуга	ТО ЛС НО	2012-2014	Међународни пројекти Приватна иницијатива	Стандардизованих услуга
		Категоризација смештаја	ТО ЛС НО Приватна иницијатива	2012-2014	ТО НО Приватна иницијатива Надлежно министарство	Категорисаних смештајних капацитета
		Формирање туристичких организација у ЛС које немају ТО	ЛС НО	2012-2013	Интерни трошак ЛС НО	Формирано туристичких организација
3.2.4.	Опремање туристички	Едукација, тренинзи и обуке сеоског становништва за бављење руралним туризмом	ЛС НО ТО ЛС НО	2012-2014	ЛС НО МПТВШ Међународни пројекти Приступна средства ЕУ	Број корисника који је прошао кроз програме обука
		Програм подстицаја за изградњу нових или реконструкцију постојећих смештајних капацитета у сеоском туризму	ЛС НО ТО ЛС НО	2012-2014	ЛС НО МПТВШ Међународни пројекти Приступна средства ЕУ	Број нових ,Број реконструисаних смештајних капацитета
3.2.4.	Опремање туристички	Опремање, адаптација и унапређење туристичких ресурса	УПРС, ТОН,	2012 - 2016	150.000.000,00 РСД -град Ниш, надлежна Министарства,	Број опремљених туристичких

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	атрактивних локација		РПК, канцеларија за ЛЕР, ЛС НО, Дирекција за изградњу, Завод за заштиту споменика културе, Завод за урбанизам		фондови међународних институција, локална пословна заједница	локација
		Проглашење Бање Јошанице бањом – Експлоатација термалних вода <i>Израда студија и елабората</i>	ЛС Сокобања Дирекција за урбанизам и изградњу Сокобања	2012-2014	Надлежна Министарства Сокобања	Бања Јошаница се налази на листи бања Србије
3.2.5	Изградња и реконструкција туристичких локација	Изградња, уређење и реконструкција туристичких локација у руралним срединама	ЛС НО ТО ЛС НО	2012-2016	Извор финансирања – ЛС НО у зависности од локације Надлежна Министарства Приступни фондови ЕУ Међународни пројекти Локална пословна заједница	Број изграђених, уређених и реконструисаних локација у руралним срединама
		<i>Изградња спомен куће на Чегру</i>			11.670.300,00 РСД	<i>Изграђена спомен кућа</i>
		<i>Уређење полетне параглајдинг стазе на Вишеград стени</i>			5.000.000,00 РСД	<i>Уређена параглајдинг стаза</i>
		<i>Изградње приступног пута до спортско-туристичког комплекса на Бојаниним водама</i>			90.000.000,00 РСД	<i>Урађен приступни пут</i>
		<i>Изградња пешачких стаза до цркве Св. Ђорђа</i>			5.000.000,00 РСД	<i>Изграђена пешачка стаза</i>

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		Изградња визиторског центра и инфраструктуре на Каменичком Вису			400.000.000,00 РСД	Изграђен визиторски центар на Каменичком Вису
		Изградња инфраструктуре на сеоском туристичком центру Коритник			400.000.000,00 РСД	Изграђена инфраструктура на сеоском туристичком центру Коритник
		Формирање еко стаза на Калафату			10.000.000,00 РСД	км формираних еко стаза на Калафату
		Развој садржаја из области туризма посебних или специјалних интереса формирање адреналонских стаза, стаза за офф-роадмотокрос и трекинг намену Успостављање логистичког центра у Малчи			50.000.000,00 РСД	Број развијених садржаја из области посебног туризма – туризма специјалних интереса
		Рестаурација и уређење Сокограда			500.000.000 РСД	Уређен локалитет Сокоград
		Уређење Врмџанског града				Уређен Врмџански град
		Развој и уређења излетишта Борићи			50.000.000 РСД	Уређено излетиште Борићи
		Развој и уређење Сеселчке пећине			70.000.000 РСД	Уређена Сеселчка пећина
		Развој и уређење извора и тока реке Моравице			160.000.000 РСД	Уређен извор реке Моравице
		Развој и уређење Бованског језера			115.000.000 РСД	Уређено Бованско језеро
		Изградња скијалишта "Стражиште" на Сувој планини			200.000.000,00 РСД	Изграђено скијалиште "Стражиште"
		Изградња пешачких стаза и			50.000.000,00 РСД	Пешачке стазе и

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		туристичког комплекса на Селичвици				туристички комплекс на Селичвици
		Изградња вештачке акумулације на Кутинској реци и уређење простора			12.000.000,00 РСД	Вештачка акумулација на Кутинској реци

Приоритет бр.4. -Одрживо управљање природним ресурсима

Индикатори одрживости – Индикатори животне средине, поглавље 2.1.

Општи циљ бр.4.1.- Ефикасан систем контроле стања животне средине

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
4.1.1.	Параметри квалитета воде, ваздуха, земљишта и буке се налазе у дозвољеним границама	Редовна контрола параметара животне средине	Институт за јавно здравље, Ниш	2012-2014	100% - Надлежна министарства и ЛС НО	Број испитивања параметара животне средине/година
4.1.2.	Решавање проблема отпада – Имплементација регионалног плана управљања отпадом	Израда планске и техничке документације	ЛС НО ЈКП предузећа ЛС НО Регионални Савет управљања отпадом	2012–2016.	50.000.000 РСД/година Извор средстава - ЛС НО, Надлежна Министарства, Приступни Фондови ЕУ	Израђено планске и техничке документације
		Прибављање локацијских и других дозвола и регулисање имовинско-правних односа	ЛС НО	2012–2016	ЛС НО	Обезбеђено дозвола

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Изградња комуналне инфраструктуре у области управљања отпадом			Извор средстава –ЛС НО, Надлежна Министарства, Приступни Фондови ЕУ	
	Набавка контејнера 1.Набавка контејнера 1,1 м ³ – 418 ком. 2. Набавка контејнера 5 м ³ – 271 ком. 3. Набавка ПЕТ контејнера 1 м ³ - 269 4. Набавка канти 80-120 л - 22.490			Контејнери 1,1 м ³ – 418 ком. – 12.540.000 РСД Контејнери 5 м ³ – 271 ком. – 24.390.000 РСД ПЕТ контејнери 1 м ³ – 269 ком. – 6.725.000 РСД Канте 80-120 л - 22.490 ком – 89.960.000 РСД	Број набављених контејнера који су распоређени у руралним срединама
	Формирање зелених острва – 209 у руралним срединама	ЛС НО ЈКП предузећа ЛС НО		52.250.000 РСД	Формирано зелених острва
	Изградња два рециклажна дворишта <i>Мерошина Гаџин Хан</i>	Регионални Савет управљања отпадом	2012–2016	106.070.000 РСД	Изграђено рециклажних дворишта
	Изградња четири трансфер станице <i>Алексинач Сокобања Ражањ Сврљиг</i>			277.000.000 РСД	Изграђено трансфер станица
	Изградња регионалне комуналне депоније – локација Келеш			580.000.000 РСД	Изграђена комунална депонија
	Набавка механизација за ефикасан рад на регионалном нивоу	ЛС НО ЈКП предузећа ЛС НО	2012–2016.	Укупна вредност -242.000.000 РСД	Набављено механизације

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		<p>Камиони смећари са подизачем, кубикаже 3-15 м³ – 16 комада Трактори са приколицом – 5 комада Набавка мобилног рециклажног дворишта – 1 комад Камион за транспорт роло и прес контејнера – 3 комада Багер ИЦБ – 1 комад</p>	<p>Регионални Савет управљања отпадом</p>		<p>Камиони различите кубикаже – 161.000.000 РСД Трактори – 12.500.000 РСД Мобилно рециклажно двориште – 15.000.000 РСД Камион за транспорт роло и прес контејнера -21.000.000 РСД Багер ИЦБ - 6.500.000 РСД</p>	
		<p>Акције прикупљања отпада у руралним срединама и срединама којим газдују Србија шуме (шумски комплекси)</p>	<p>ЛС НО Инспекцијске службе ЈП Србијашуме – ШГ Ниш</p>	<p>2012–2016</p>	<p>100% вредности – ЈП Србијашуме, ШГ Ниш</p>	<p>Количина однешеног отпада /година Број акција чишћења у руралним срединама/год.</p>
		<p>Акције чишћења отпада у сеоским срединама у кориту водотокова</p> <p><i>Стална активност. Веће акције се спроводе кад су битни датуми као нпр. дан екологије, дан планете земље, светски дан вода, дан биодиверзитета...</i></p>	<p>ДВП Ерозија, ЛС НО Инспекцијске службе Становништво</p>	<p>2012-2014</p>	<p>100% вредности - ЛС НО и Јавна предузећа у НО</p>	<p>Број организованих акција чишћење отпада/година</p>
<p>4.1.3.</p>	<p>Рекултивација деградираног земљишта</p>	<p>Санација, ремедијација, затварање и мониторинг над постојећим депонијама</p>	<p>ЛС НО ЈКП предузећа ЛС НО</p>	<p>2012–2016</p>	<p>Извор средстава –ЛС НО, Надлежна Министарства, Приступни Фондови ЕУ</p>	<p>Уређеног земљишта, ха</p>
		<p>Санација, ремедијација, затварање, мониторинг – Ражањ</p>	<p>Регионални Савет управљања отпадом</p>		<p>24.300.000 РСД</p>	
		<p>Санација, ремедијација, затварање, мониторинг –</p>			<p>102.800.000 РСД</p>	

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Алексинач				
	Санација, ремедијација, затварање, мониторинг – Соко Бања			72.000.000 РСД	
	Санација, ремедијација, затварање, мониторинг – Сврљиг			35.160.000 РСД	
	Санација-дислокација, затварање - Мерошина			15.060.000 РСД	
	Затварање и мониторинг – Ниш Бубањ			211.400.000 РСД	
	Уклањање дивљих депонија – Дољевац и Гаџин Хан			3.296.000 РСД	Уклоњено дивљих депонија у Дољевцу и Гаџином Хану
	Уклањање дивљих депонија из општина у којима су предвиђене трансфер станице и рециклажна дворишта – 78.861 м ²	ЛС НО ЈКП ЛС НО	2012–2016	100% вредности – Општине	Уклоњено дивљих депонија

Општи циљ бр.4.2 – Квалитетно старање о природним вредностима и ресурсима

Бр.	Посебни циљеви	Активности/Пројекти	Партнери	Временски оквир	Вредност и извор средстава	Индикатори
4.2.1.	Валоризација природно и пејзажно вредних локација	Уређење објеката природног наслеђа	ЛС НО ЈП Србијашуме - ШГ Ниш Завод за заштиту природе ТО ЛС НО	2012–2016	Извори финансирања Надлежно министарство, ЛС НО Фондови међународних институција	Потпуно уређених објеката природног наслеђа
		Уређење простора на локалитету Церјанске пећине <i>Израда плана детаљне регулације локалитета Церјанска пећина Израдња асфалтног пута Церје-Церјанска пећина Уређење простора у зони улаза у Церјанску пећину</i>			300.000.000,00 РСД	Урађен план детаљне регулације Израђен асфалтни пут Церје-Церјанска пећина Уређен простор у зони улаза у Церјанску пећину
		Уређење пешачких стаза, видиковаца и одморишта у парку природе Сићевачка клисура			400.000.000,00 РСД	<i>Уређених пешачких стаза, видиковаца и одморишта у праку природе Сићевачка клисура</i>
		Одржавање објеката природног наслеђа <i>Сићевачка клисура, Јелашничка клисура, Бојаниневоде, Селичевица(Ибровица, Црнојезеро, Алајбеговица,</i>	ЛС НО Србија-шуме, ШГ Ниш Завод за заштиту природе	2012-2014	100% - Надлежно Министарство	Акције предузете на одржавању објеката природног наслеђа

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	Црквиште...) Каменички Вис (Дабиле, Каменичко врело, Стрелиште)				
	Испитивање објеката природног наслеђа <i>Испитивања јама и пећина Испитивање биљног и животињског света Настава истраживања Церјанске пећине и из правца улаза код Церја и правца излаза код Кравља</i>	Србија-шуме, ШГ Ниш Завод за заштиту природе ЛС НО	2012 – 2014	100% - Надлежно министарство	Извршених испитивања у објектима природног наслеђа
	Заштита природно и пејзажно вредних локалитета <i>Израда документације за заштиту Суве планине Израда документације за друге природно вредне локалитете – Језава, Бања Топило итд.</i>	Завод за заштиту природе ЛС НО	2012–2014	Израда документације зависи од локалитета односно типа студије – 100% - Надлежно Министарство	Припремљено документације за заштиту природних добра Број нових заштићених природних добра
	<i>Успостављање пилот програма пољопривредно-еколошких и шумско еколошких мера</i>	ЛС НО, ОЦД, ЈП Србија шуме – ШГ Ниш, Завод за заштиту природе	2012-2014	МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	спроведен најмање један пилот пројекат агро- еколошких мера

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		<i>субвенције за садњу аутохтоних шумских врста дрвећа и растиња (нарочито дивљих воћака и лековитог биља) као и аутохтоних старих сорти воћа у заштићеним и пејзажно очуваним подручјима</i>	ЛС НО, ОЦД, ЈП Србијашуме – ШГ Ниш, Завод за заштиту природе	2013-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	број нови аутохтоних засада воћа у заштићеним и пејзажно очуваним подручјима
		<i>едукација еколошко-оријентисаних произвођача из заштићених подручја</i>	ЛС НО, ОЦД, ЈП Србијашуме – ШГ Ниш, Завод за заштиту природе	2012-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	Број полазника радионица
		<i>Спровођење пилот пројеката за компентационо плаћање пољопривредницима због ограничења за интензивну производњу у планинским подручјима</i>	ЛС НО, ОЦД, Завод за заштиту природе,	2012-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	број спроведених пилот пројеката
		<i>Спровођење пилот пројеката за компентационо плаћање пољопривредницима због ограничења за интензивну производњу у осталим подручјима која нису планинска</i>	ЛС НО, ОЦД, Завод за заштиту природе,	2012-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	број спроведених пилот пројеката

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		<i>Спровођење пилот пројеката за компентационо плаћање у оквиру НАТУРА 2000 (мрежа заштићених хабитата и у оквиру директиве за заштиту водених ресурса)</i>	ЛС НО, ОЦД, Завод за заштиту природе,	2012-2015	ЛС НО, МПВШ, МППЗЖЖ, међународни фондови, ЕУ пројекти, GIZ, UNDP, FAO, USAID, GEF.	број спроведених пилот пројеката
4.2.2.	Унапређење шумског фонда	Управљање шумама <i>Израда шумских основа Израда планова и програма управљања</i>	ЈП Србијашуме – ШГ Ниш	2012-2014	100% вредности – ЈП Србијашуме	Урађене шумске основе за све ШЈ Број израђених планова и програма
		Газдовање шумама <i>Подразумева обнову, заштиту и негу постојећих шума, подизање нових шума, коришћење шума и шумског земљишта</i>	ЈП Србијашуме – ШГ Ниш	2012-2014	1. 2.300 РСД/ха 2. 1700 РСД/ха 3. 2.400 РСД/ха 4. 1.500 РСД/ха Извор финансирања 80% - ЈП Србијашуме 20% - Надлежно Министарство	м ³ огревног дрвета м ³ техничког дрвета Процењено - 500 м ³ бруто
		Сече обнављања <i>1. Обнова оплодним сечама 2. Вегетативним обнављањем 3. Комбиноване методе 4. Мелиорација деградираних шума</i>				
Нега шума <i>1. Проредне сече у високим шумама 2. Проредне сече у изданацким шумама 3. Проредне сече у вештачки</i>		1. 2.200 РСД/ха 2. 2.100 РСД/ха 3. 2.200 РСД/ха 4. 1.500 РСД/ха 5. 15.200 РСД/ха	м ³ огревног дрвета м ³ техничког дрвета м ³ – отпад Процењено – 3.000			

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	<p>основаним састојинама</p> <p>4. Санитарне сече</p> <p>5. Сече чишћења у младим природним шумама</p> <p>6. Сече чишћења у шумским културама</p>			<p>6. 12.000 РСД/ха</p> <p>Извор финансирања 80% - ЈП Србијашуме 20% - Надлежно Министарство</p>	<p>м³ бруто</p>
	<p>Садња садница на голетима</p> <p>1. Пошумљавање</p> <p>2. Попуњавање</p>			<p>1. 84.000 РСД/ха</p> <p>2. 84.000 РСД/ха</p> <p>Извор финансирања 80% - ЈП Србијашуме 20% - Надлежно Министарство</p>	<p>ха посађене шуме/година</p> <p>Процењено – 10 ха/година</p>
	<p>Старање о младим засадима</p> <p>Вишегодишњи поступак у више наврата током године који подразумева</p> <p>1. Окопавање и прашење</p> <p>2. Сеча изданака и избојака</p> <p>3. Уклањање корова</p> <p>4. Кресање грмова</p>			<p>1. 10.500 РСД/ха</p> <p>2. 10.400 РСД/ха</p> <p>3. 10.000 РСД/ха</p> <p>4. 9.000 РСД/ха</p> <p>Извор финансирања 80% - ЈП Србијашуме 20% - Надлежно Министарство</p>	<p>ха посађене шуме/година</p> <p>Процењено – 20 ха/година</p>
	<p>Стварање предуслова за пошумљавање, негу, заштиту и сечу</p> <p>Припремни радови за пробијање и изградњу путева и влака</p> <p>Изградња шумских путева</p> <p>1. Меки путев</p> <p>2. Тврди путев</p>			<p>1. 120.000 РСД/ха</p> <p>2. 230.000 РСД/ха</p> <p>Извор финансирања 50% - ЈП Србијашуме 50% Надлежно Министарство</p>	<p>Изграђено км шумских путева/година</p> <p>Процењено – 2 км/година</p>
	<p>Заштита шума од</p> <p>1. Биљних болести</p>			<p>1. 2.500 РСД/ха</p> <p>2. 3.100 РСД/ха</p> <p>3. 500 РСД/ха</p>	<p>Заштићено шума од болести, инсеката, дивљачи и глодара</p>

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Штетних инсеката 3. Постављање ловних стабала 4. Дивљачи и глодара 			<p>4. 5.000 РСД/ха</p> <p>Извор финансирања 60% - ЈП Србијашуме 40% - Надлежно Министарство</p>	Процењено – Комплетне шумске површине
	<p>Заштита шума од пожара</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња ПП пруга 2. Одржавање ПП пруга 3. Изградња осматрачница 4. Уређење водозахвата 			<ol style="list-style-type: none"> 1. 200.000 РСД/км 2. 80.000 РСД/км 3. 200.000 РСД/км 4. 150.000 РСД/км <p>Извор финансирања 50% - ЈП Србијашуме 50% - Надлежно Министарство</p>	Изграђено ПП пруга Одржавано ПП пруга Изграђено осматрачница Уређено водозахвата
	Сертификација шумских површина	Србија-шуме Сертификациона огранизација		100% вредности - Надлежно Министарство	Сертификованих шума, ха
	Израда Карте ерозивних подручја	ДВП Ерозија	2013-2015	5.000.000,00 РСД – Град Ниш Надлежно Министарство	Урађена карта ерозивних подручја
	<p>Пошумљавање и нега садница на ерозивним подручјима (садња и нега)</p> <p><i>приватно власништво</i> <i>државно власништво</i></p>	ДВП Ерозија	2012-2014	<p>5.000.000,00 РСД/год – Надлежно Министарство</p> <p>3.000.000,00 РСД/год – Град Ниш</p>	<p>Пошумљено, ха</p> <p>Процењено – 15- 25ха/година</p>
	Набавка и транспорт семена траве на локације за затрављивање земљишта угрожено ерозионим процесима на територији града Ниша	ДВП Ерозија Град Ниш Надлежно Министарство (ЈВП), становништво	2012-2014	<p>80% вредности – Надлежно Министарство</p> <p>20% вредности – приватна иницијатива</p>	Затрављено, ха

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

4.2.3.	Припрема за искоришћавање обновљивих извора енергије	Израда студија изводљивости омогућности искоришћавања извора обновљиве енергије <i>12 локалитета за минихидроелектране по катастру минихидроелектрананатериторији РС Термална вода у Нишкој Бањи</i>	Приватна иницијатива ЛС НО ЈВП Србија воде	2012-2014	Вредност – 1.500.000 – 8.000.000 РСД по студији изводљивости Извор финансирања Приватна иницијатива ЛС НО Приступа средства ЕУ и међународни пројекти	Број урађених студија изводљивости за искоришћавање обновљивих извора енергије
		Испитивања локалитета и потенцијала за које постоје индикације да се могу користити за производњу обновљиве енергије <i>Производња биомасе Производња биогаза Нишка бања – термалне воде Брзина и правац ветра на Сувој Планини</i>	Приватна иницијатива ЛС НО Овлашћене стручне институције Министарство	2012-2014	Извор финансирања Надлежно Министарство, Приватна иницијатива ЛС НР Приступа средства ЕУ и међународни пројекти	Број испитаних локалитета
		Промоција коришћења сунчеве енергије у домаћинствима	ЛС НО, ОЦД Министарство	2012–2014	Извор финансирања ЛС НО, Надлежна министарства, Међународни пројекти, Приступна средства ЕУ	Број извршених промоција
		Информативне, промотивне и едукативне активности и пилот пројекти <i>Подизање свести о предности коришћења обновљивих извора енергије Стварање пословне климе за</i>	ЛС НО, ОЦД Министарство	2012–2014	Извор финансирања ЛС НО Надлежна министарства, Међународни пројекти, Приступна средства ЕУ	Број извршених промоција

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

		<p><i>инвестирање у пројекте обновљиве енергије</i></p> <p><i>Подизање нивоа знања и информисаности потенцијалних инвеститора и запослених у ЛС</i></p> <p><i>Замена старих котлова на угаљ за котлове на биомасу,</i></p> <p><i>изградња пилот постројење на биомасу</i></p>				
--	--	---	--	--	--	--

7. Систем менаџмента и мониторинга

Процес имплементације плана руралног развоја мора бити јасно дефинисан. Кључни актери морају бити свесни својих улога и одговорности. Извршна власт због тога мора:

- расподелити одговорност/задатке тако да се циљеви могу ефикасно реализовати, и
- дефинисати сет индикатора како би се пратио напредак у имплементацији.

Како би се фаза имплементације плана руралног развоја успешно реализовала процес стратешког планирања мора укључити и активности на систему управљања и мониторинга.

Систем управљања обухвата процесе планирања, организације, одабира људи, координирања, руковођења и контроле, укључујући и ангажовање људских, финансијских, технолошких и природних ресурса.

Имплементација плана мора бити разматрана и преиспитивана од стране свих укључених у процес израде и имплементације. Начин на који се овај процес проверава и преиспитује даје одрживост систему управљања и мониторинга, остварујући различите везе у оквиру и ван организације процеса имплементације.

Процес стратешког планирања је пре свега динамичан процес и финални документи се посматрају као динамични односно променљиви алати. У том контексту, целокупан процес планирања је дефинисан као десетогошњи циклус анализе – планирања – програмирања – имплементације – реализације – праћења – процене – поновне анализе итд... Процес се комплетно преиспитује на 10 година, односно након 10 година би требало развити нови план руралног развоја. Процес је комплетно приказан на следећем дијаграму:

ЦИКЛУС ПЛАНА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Година 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Извештај о одрживости 2/3. Стратешки документ са дијаграмима 4. Акциони план 5. Оцена одрживости
Година 2 -3 -4	<ol style="list-style-type: none"> 2. Извештај о одрживости <ol style="list-style-type: none"> а. праћење имплементације акционог плана б. једногодишње ажурирање индикатора
Година 5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Извештај о одрживости <ol style="list-style-type: none"> а. ажурирање свих индикатора 4. Акциони план
Година 6-7-8-9	<ol style="list-style-type: none"> 1. Извештај о одрживости <ol style="list-style-type: none"> а. праћење имплементације акционог плана б. једногодишње ажурирање индикатора
Година 10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Извештај о одрживости + 1 2/3. Стратешки документ са дијаграмима + 1 4. Акциони план + 1 5. Оцена одрживости + 1

Фаза имплементације плана руралног развоја је заснована на имплементацији акционог плана, доброј организационој структури и ангажовању заинтересованих актера. Процес имплементације је инкорпориран и користи постојећу структуру у локалним администрацијама. Основни део организационе структуре представља Координациони тим у који су укључени представници свих локалних самоуправа из разних одељења. Координациони тим је постављен у оквиру локалних администрација тако да може да координира целокупним системом управљања и мониторинга. Координациони тим је именован од стране Градоначелника Ниша и председника свих општина Нишавског региона.

Координациони тим је одговоран за интеграцију стратешког документа и акционог плана, првенствено у смислу:

- директне повезаности акционог плана са изградом и актима општинских/градског буџета. За сваку активност у оквиру акционог плана морају се обезбедити финансијска средства или, бар, извори финансирања;
- директне повезаности са свим општинским и градским оперативним плановима и одељењима. Стратешки документ и акциони план морају у потпуности бити интегрисани са редовним општинским и градским радним процедурама. Систем управљања треба прецизно да идентификује носиоце одговорне за имплементацију појединих активности и да пружи прецизно дефинисана овлашћења и одговорности свих начелника

План руралног развоја Нишавског округа 2012-2021

одељења/управа за спровођење тог интегрисаног процеса у разумном временском року (до усвајања наредног градског/општинских буџета);

- интеграције акционог плана и стратешког документа са плановима, пројектима и активностима свих јавних и приватних институција које су укључене као главни носиоци имплементације акционог плана (различите институције, органи јавне управе, јавна комунална предузећа итд).

СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ПРОЦЕСОМ ИЗРАДЕ РЕГИОНАЛНОГ ПЛАНА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Успешност и статус имплементације регионалног плана руралног развоја се константно прати и процењује путем годишњих циклуса евалуације. Приликом евалуације се користе индикатори одрживости (односе се на стратешки документ али и на стање комплетне локалне заједнице) и индикатори учинка (везани су за статус имплементације локалног акционог плана). Индикатори су основа за потпун систем мониторинга имплементације стратегије, и представљају основу система управљања. Индикатори пружају основне информације и сазнања везана за успешност процеса имплементације плана и динамику усаглашавања. Све промене индикатора, и сви резултати годишње евалуације, су доступни свим грађанима путем извештаја који је једноставан и лак за читање.

Анекс 1   Листа чланова координационог тима

Бернард О Саливен, координатор за израду Плана руралног развоја Нишавског округа испред програма МСП

Сенад Хопић, стручни сарадник на изради Плана руралног развоја Нишавског округа испред програма МСП

Координатор пројекта

Александра Брзаковић, Град Ниш, Управа за пољопривреду и развој села

Чланови координационог тима

1. Весна Симић, Град Ниш, Управа за пољопривреду и развој села
2. Иван Павловић, Град Ниш, Управа за пољопривреду и развој села
3. Татјана Балабан, Град Ниш, Управа за пољопривреду и развој села
4. Јовица Пешић, Општинска управа Дољевац
5. Живорад Стаменковић, Општинска управа Дољевац
6. Снежана Динић, Општинска управа Мeroшина
7. Радомир Стојановић, Општинска управа Алексинац
8. Ненад Станковић, Општинска управа Ражањ
9. Влада Крстић, Општинска Управа Сврљиг
10. Владимир Ракић, Општинска Управа Сокобања
11. Станоје Стојановић, Општинска управа Гаџин Хан